

Nr 261.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärder till underlättande av belåning av jordbruksegendom med växande skog; given Stockholms slott den 24 mars 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden, föreslå riksdagen

dels att antaga härvid fogade förslag till

1) förordning angående ändrad lydelse av §§ 27 och 50 förordningen den 3 juli 1930 (nr 317) om jordbrukets kreditkassor;

2) förordning om ändrad lydelse av § 6 förordningen den 3 juni 1932 (nr 165) angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor;

dels ock att godkänna av föredragande departementschefen tillstyrkta ändringar i gällande bestämmelser rörande statens sekundärlånefond för jordbrukare.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Förslag

till

Förordning angående ändrad lydelse av §§ 27 och 50 förordningen den 3 juli 1930 (nr 317) om jordbrukets kreditkassor.

Härigenom förordnas, att §§ 27 och 50 förordningen den 3 juli 1930 om jordbrukets kreditkassor¹ skola erhålla ändrad lydelse, på sätt av det följande framgår:

§ 27.

Jordbrukskassa må icke beredas kredit till högre belopp än som motsvarar det sammanlagda lånemaximum, som gäller för kassans medlemmar. Vad sålunda stadgats skall dock ej utgöra hinder för centralkassa att till jordbrukskassa utöver nyss avsedda maximum utlämna lån mot säkerhet av inteckning i jordbruksfastighet, varför medlem av jordbrukskassan är delaktig i densamma, om och i den mån inteckningens kapitalvärde ligger inom sex tiondelar av fastighetens sammanlagda jordbruks- och skogsvärden enligt gällande taxering. Såsom jordbruksfastighet anses även fastighet, varå, utan samband med jordbruk, trädgårdsskötsel, hönsskötsel, fiskodling eller annan därmed jämförlig verksamhet bedrives såsom självständig näring, så ock sådan såsom annan fastighet taxerad mindre fastighet, vilken användes av hantverkare eller annan arbetare, som beredes sin väsentliga sysselsättning av idkare av jordbruk eller därmed jämförlig verksamhet.

§ 50.

Det högsta — — — halva lånemaximum.

Utan hinder av vad nyss sagts må till medlem, som är ägare av fastighet, varom i § 43 första och andra stycket förmäles, utöver lånemaximum utlämnas lån mot säkerhet av i fastigheten beviljad inteckning, om och i den mån inteckningens kapitalvärde ligger inom sex tiondelar av fastighetens sammanlagda jordbruks- och skogsvärden enligt gällande taxering.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1938.

---

¹ Senaste lydelse av § 27, se SFS 1936:374.

Förslag

till

Förordning om ändrad lydelse av § 6 förordningen den 3 juni 1932 (nr 165) angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor.

Härigenom förordnas, att § 6 förordningen den 3 juni 1932 angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor¹ skall erhålla ändrad lydelse, på sätt av det följande framgår:

§ 6.

För kredit — — — fullt betryggande.

Krediten skall — — — föreningen själv.

Mot inteckning — — — fullgod säkerhet.

Kredit må beredas en och samma förening till så stort belopp, som av centralkassans styrelse med hänsyn till säkerhetens beskaffenhet och andra ifrågakommande omständigheter prövas lämpligt. Krediten må icke uppgå till mera än tvåhundra kronor för varje av föreningen i centralkassan tecknad andel, dock med rätt för centralkassan att därutöver, efter medgivande av styrelsen för jordbrukskreditkassan, lämna föreningen kredit mot säkerhet av inteckning i fastighet, om och i den mån inteckningen ligger inom sex tiondelar av fastighetens sammanlagda jordbruks- och skogsvärden enligt gällande taxering, där fastigheten är taxerad såsom jordbruksfastighet, och inom fyra tiondelar av taxeringsvärdet, där fastigheten är taxerad såsom annan fastighet.

Centralkassas sammanlagda — — — denna begränsning.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1938.

---

¹ Senaste lydelse, se SFS 1936:375.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, anför efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och finansdepartementen:

På mitt uppdrag har inom jordbruksdepartementet en undersökning verkstälts rörande möjligheterna att underlätta belåning av jordbruksegendom med växande skog. Såsom resultat av undersökningen har upprättats en promemoria i förevarande ämne.

Över promemorian ha yttranden avgivits av statskontoret, bank- och fondinspektionen — som i ärendet hört styrelsen för svenska bankföreningen —, sparbanksinspektionen, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, lånenämnden för sekundär jordbrukskredit, statens egnahemsstyrelse, 1936 års egnahemsutredning, 1936 års skogsutredning, centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, skogsägareföreningarnas riksförbund samt styrelserna för Sveriges allmänna hypoteksbank, svenska jordbrukskreditkassan och svenska sparbanksföreningen.

Allmänna motiv för åtgärder till underlättande av skogsbelåning.

I *promemorian* har inledningsvis hänvisats till att för de skogsägande jordbrukarna föreläge ett ofrånkomligt behov av kapital för skilda skogligen ändamål. Där skogsägaren icke själv besitte eget kapital, vore han hänvisad till att anskaffa sådant genom anlitande av kredit. Sålunda kunde han behöva upptaga lån redan för att kunna förvärva skogsegendom, ibland också för åtgärder av skilda slag till höjande av skogens värde samt slutligen även för driftsändamål. I förstnämnda hänseende har erinrats om, att det alltmer kommit att betraktas såsom en förutsättning för skapandet av bärkraftiga jordbruk, att jordbrukaren även förvärvade tillräcklig skog. Med utgångspunkt härifrån hade bland annat under år 1937 vissa ändringar vidtagits i 1926 års lag om delning av jord å landet, innebärande att vid av-

styckningar av jord skulle tillses, att varje fastighet om möjligt tilldelades skog i sådan omfattning, att ett självständigt jordbruk kunde komma till stånd. Under vissa förutsättningar skulle fastighet även tilldelas skog utöver husbehovet (stödskog). Jämväl 1925 års lag angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom hade år 1937 varit föremål för ändring till främjande bland annat av jordbrukarnas förvärv av erforderliga skogstillgångar. Det önskemål, som sålunda uppställes av lagstiftaren, kunde emellertid näppeligen tillgodoses, om icke jordbrukarna förfogade över tillräckliga medel till inköp av skog. Visserligen vore det vanligt, att en jordbrukare kunde täcka en del av köpeskillingen för en inköpt egendom genom att företaga skogsavverkningar å denna. I den mån härigenom skogens avkastningsförmåga för framtiden minskades, kunde emellertid denna väg att anskaffa kapital icke förordas vare sig med hänsyn till jordbrukarens eget intresse eller ur skogsvårdssynpunkt. Det kunde vara att föredraga, att jordbrukaren kunde erhålla det erforderliga kapitalet genom lämpligt ordnad kredit.

Enligt vad i promemorian vidare framhållits kunde belåning av inteckningar i jordegendom med växande skog möta svårigheter med hänsyn till att långivaren vid bedömandet av säkerhetens värde måste taga hänsyn till risken, att skogen kunde avverkas och egendomen härigenom få sitt värde reducerat. Skogens värde kunde också påverkas genom naturhändelser, särskilt skogseld, ävensom genom fluktuationer i fråga om prisläget å skogens produkter.

Med avseende å risken för skogens värdeförsämring genom avverkning har i promemorian erinrats om att vissa garantier häremot redan låge i gällande skogsvårdsbestämmelser. Skogsvårdslagen den 15 juni 1923 inskränkte sig visserligen till att i fråga om äldre skog stadga, att avverkning ej finge så bedrivas och att ej heller efter avverkningen finge med marken så förfaras, att skogens återväxt äventyrades. Denna bestämmelse utgjorde icke hinder för att en fastighet med genomgående äldre skog praktiskt taget kalhögges, så långt detta vore möjligt utan att man äventyrade återväxten. I fråga om yngre skog gåve lagen emellertid strängare regler. Det stadgades sålunda i princip förbud mot avverkning av yngre skog annorledes än genom gallring, som vore ändamålsenlig för skogens utveckling. Icke heller denna bestämmelse syntes dock erbjuda tillräckliga garantier mot att avverkning företoges, som i alltför hög grad förringade värdet av kreditgivares säkerhet. Det allmännas intresse av att skogen i stort sett vårdades på ett rationellt sätt sammanföll ej nödvändigtvis med kreditgivarens intresse av att skogen å viss fastighet vidmakthölles till oförändrat värde. Skogsvårdsstyrelserna kunde vidare medgiva undantag från de nyssnämnda bestämmelserna i skogsvårdslagen. Och om skogsägaren avverkade skog i strid mot dessa bestämmelser, riskerade han ingen straffpåföljd på grund härav. Sådan inträdde nämligen först, om skogsvårdsstyrelse meddelat förbud mot avverkning och skogsägaren överträdde detta förbud. Av det nu sagda syntes framgå, att skogsvårdslagens bestämmelser icke ens i vad de gällde yngre

skog kunde på ett tillfyllestgörande sätt trygga kreditgivares anspråk på säkerhet för vidmakthållandet av belånad skogs värde.

Detta har däremot, enligt vad i promemorian vidare anförts, varit syftet med en den 6 juni 1930 utfärdad lag om begränsning av rätten att avverka skog å in-tecknad fastighet. Enligt denna lag kunde, om hypoteksförening med en låntagare träffade överenskommelse om vissa inskränkningar i den senares rätt att avverka skog å belånad fastighet, denna överenskommelse ligga till grund för en föreskrift av vederbörande skogsvårdsstyrelse om överenskommelsens efterlevnad. Skogsvårdsstyrelsen hade även att övervaka, att överenskommelsen efterlevdes. Avverkning i strid mot densamma vore förenad med straff och förverkande av avverkad skog.

Såsom en väg till ernående av vidgade möjligheter att belåna skog har i promemorian ifrågasatts, att nyssnämnda lag skulle givas sådan utsträckt tillämpning, att densamma även kunde tillämpas i fall, då kredit utlämnades av vissa andra kreditinrättningar än hypoteksföreningarna. Härigenom skulle det skydd, som förevarande lag medgäve, kunna utnyttjas också med avseende å andra lån än bundna primärlån.

I promemorian har givits uttryck åt uppfattningen, att efter en sådan utsträckning av tillämpligheten av 1930 års lag anledning icke funnes att upprätthålla några särskilda begränsningar i kreditinrättningarnas möjligheter att belåna skog. Med utgångspunkt härifrån borde vissa ändringar vidtagas i de för jordbrukskasserörelsen gällande författningarna. I promemorian ha framlagts förslag till sådana ändringar.

Emellertid har i promemorian vidare hänvisats till att vid belåning av egendom med växande skog även måste tagas hänsyn till möjligheterna till prisfluktuationer med avseende å skogsprodukter. I den mån en häftig nedgång i trävarupriserna föranledde sänkta värden på den växande skogen, vore det klart, att säkerheten för skogsbelåningen minskades. Om en kreditinrättning då — låt vara att den hölle en ny prisstegring för sannolik — ville trygga sin likviditet genom att indriva lån, nödgades måhända låntagaren att för möjliggörande av återbetalning avverka skog. Detta kunde naturligen för låntagaren innebära olägenheter med hänsyn såväl till att avverkningen skedde vid en oförmånlig prisnivå som till att densamma icke stode i överensstämmelse med den plan, han med hänsyn till skogens sammansättning eljest velat följa. Med den enskildes intresse sammanfölle här det allmännas. I anslutning till det sagda syntes det kunna förutsättas, att — även om 1930 års lag erhöile utsträckt tillämpning — de vanliga kreditinrättningarna icke skulle i tillräcklig omfattning och på ett tillfyllestgörande sätt kunna sörja för tillgodoseendet av skogsägarnas behov av högre liggande kredit. Om man ville tillgodose det legitima behovet av sådana krediter, syntes den lämpliga vägen vara att anordna särskild utlåning genom en statlig lånefond.

I de över promemorian avgivna *yttrandena* har på ett par håll understrukits, att behov föreligger av ett underlättande av jordbrukarnas möjligheter att utnyttja skogen som underlag för kredit.

Sålunda har 1936 års *egnahemsutredning* tillstyrkt att — även oberoende av egnahemsverksamheten — åtgärder måtte vidtagas för tillskapande av ökade möjligheter till skogsbelåning. Utredningen har till stöd härför bland annat anfört följande:

Redan kravet på husbehovsskog vid nybildning av jordbruk hade mången gång för den mindre bemedlade försvårat eller omöjliggjort hans strävan att förvärva ett jordbruk. Visserligen hade i vissa fall egnahemslån kunnat erhållas, men då däri ej inräknats värdet av växande skog, hade han nödgats söka anskaffa del av köpeskillingen på annat håll. Därest detta lyckats hade hans första åtgärd, enligt vad erfarenheten visat men som med rätta beklagats, ofta blivit att genast avverka så mycket skog som möjligt. Uppenbart syntes vara att den vid 1937 års riksdag beslutade skärpningen av jorddelningslagen, enligt vilken i trakter med riklig skogstillgång nybildade jordbruk skulle tilldelas ej endast skog för husbehovet utan jämväl stödsskog, komme att verka än mer försvårande om icke hindrande på möjligheten för mindre bemedlade i dessa orter att skaffa sig egna jordbruk. Detsamma gällde den för vårt land viktiga frågan om förstärkning av ofullständiga jordbruk. Denna förstärkning kunde ske på flera sätt. I stora delar av landet torde ett av de bästa sätten vara att förse de ofullständiga jordbruken med ökad skogstilldelning, varigenom desamma innehavare kunde få tillfällen till arbete inom egna gränser och därigenom stöd för jordbruket. Men förvärv av sådana utökningar av skogsmark hindrades därav att skogen som regel ej kunde få belånas. För den statliga egnahemsverksamheten, som måste inriktas på ett kraftigt stödjande av nybildning av bärkraftiga jordbruk (familjejordbruk) samt förstärkning av ofullständiga jordbruk, vore frågan om möjlighet till belåning av den växande skogen av mycket stor vikt. Egnahemsutredningen övervägde jämväl att i sitt förslag rörande den fortsatta egnahemsverksamheten föreslå anordningar för belåning av skog.

Frågan hade emellertid stor betydelse också utanför egnahemsverksamheten eller för bondejordbruket såsom sådant särskilt i de mera skogrika delarna av landet, där skogsvärdet utgjorde en betydande eller den mest betydande delen av fastighetsvärdet. Där föreläge som i promemorian samt vid föregående tillfällen, då frågan varit föremål för övervägande, påvisats ett både naturligt och legitimt behov av skogskredit för skilda ändamål icke endast vid förvärvet utan jämväl under ägarens brukningstid. Sagda ändamål måste givetvis anses avse jordbruket såsom sådant eller jordbruket och skogen såsom en enhet. Då detta behov visats icke kunna tillgodoses genom nu förefintlig möjlighet till hypotekslån, vore enligt egnahemsutredningens mening åtgärder i den med promemorian avsedda riktningen synnerligen påkallade. Vid många tillfällen hade påtalats hurusom hela bondehemman inköptes av s. k. skogsspekulanter, som avverkade så mycket som möjligt av skogen och sedan låte hemmanet åter men skövat gå över i bondehänder. Givetvis skulle ett verksamt hinder häremot vara, om den förste ägaren kunde få belåna sin skog och därigenom klara upp det kreditbehov, som nödgat honom sälja till skogsspekulanten. Bolagsförbudslagen hade genom den 1937 antagna ändringen i viss del blivit skärpt. Därigenom hade den skogsmark, vilken kunde erfordras till förstärkning av jordbruk i orten, som lede brist på skog, i princip blivit undantagen från bolagskoncession, även om det hemman, till vilket skogsmarken hörde, ej behövde densamma. För att syftet med denna regel skulle nås vore givetvis nödigt att möjligheter skapades för bondejordbruket att förvärva denna skogsmark. Egnahemsutredningen förmenade slutligen att med lämpligt avvägd begränsning för ägaren i rätten att avverka skog å belånad fastighet, sådana garantier kunde ernås för in-

teckningshavare att skogen förbleve vid belåningsvärdet. På lång sikt torde skogsvärdena få anses lika säkra som jordbruksvärdena. På kortare sikt och vid tillfällen då jämförelsevis höga rotvärden inginge i taxeringsvärdena syntes viss försiktighet vara påkallad.

Lånenämnden för sekundär jordbrukskredit har förklarat sig ej vilja bestrida riktigheten av uppfattningen att möjligheterna att belåna skog icke vore sådana som de borde vara. Den växande skogen utgjorde en tillgång, som borde kunna tagas i anspråk i större utsträckning än som för närvarande vore möjligt för tillgodoseende av jordbrukarnas kreditbehov. Nämnden kunde ej bestrida, att bland jordbrukarna förefunnos ett behov av att med utnyttjande av möjligheten till en sådan högbelåning, som den i promemorian föreslagna statliga utlåningsverksamheten innebure, skaffa sig krediter, vare sig ändamålet därmed sammanhänge med skogsdriften eller det egentliga jordbruket. Nämnden ville särskilt understryka, att behovet av kredit för ändamål, som sammanhänge med skogsvården, på många håll vore särskilt framträdande. Det syntes i sådana fall naturligt, att man, då det gällde att undersöka de framkomliga vägarna för att uppnå vidgade kreditmöjligheter, särskilt toge sikte på just det objekt, för vars skull krediten erfordrades, nämligen den växande skogen.

Skogsägareföreningarnas riksförbund har förklarat sig bestämt hävda den uppfattning, som kommit till uttryck såväl i 1925 års bolagsförbudslag, i 1926 års lag om delning av jord på landet och särskilt i de år 1937 vidtagna ändringarna i den sistnämnda lagen och som framhävde, att skapandet av bärkraftiga jordbruk även förutsatte erforderliga skogstillgångar. Detta innebure dels att redan befintliga fastigheter skulle kunna kompletteras med skog utöver husbehovet (stödskog) och dels att detta även skulle eftersträvas vid nya fastigheters bildande. I båda fallen gjorde sig emellertid gällande ett ökat kreditbehov emot tidigare, då kravet på fastigheternas skogstillgång varit mindre framträdande.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund har likaledes konstaterat, att det med skogsbruk förenade jordbruket, liksom annan ekonomisk företagverksamhet, utöver det egna kapitalet krävde tillgång till såväl fasta som rörliga krediter samt att utvecklingen medfört en ökning av näringens kapitalbehov. Tillgången till en väl ordnad skogsbelåning vore även ur skogsvårdssynpunkt av icke ringa värde. I en mångfald skiftande situationer kunde skogsbelåningsmöjligheterna komma väl till pass för att avvärja ett för tidigt och förlustbringande ianspråktagande av skogen. Skogsbelåningen kunde jämväl bliva ett medel att direkt tjäna skogsproduktiva syften, i den mån den anlätades för utförande av förbättringsarbeten. Emellertid har centralrådet uttalat sig för att, innan mera ingripande åtgärder vidtoges till underlättande av skogens utnyttjande som kreditobjekt, en ytterligare undersökning borde komma till stånd rörande bland annat behovet av dylika åtgärder.

I en del av de avgivna yttrandena har dragits i tvivelsmål, huruvida behov föreläge av särskilda åtgärder för underlättande av skogsbelåning. I denna

riktning ha uttalat sig *statskontoret, bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, fullmäktige i riksbanken och styrelsen för svenska sparbanksföreningen*. Fullmäktige i riksbanken ha anført, att genom de numera förefintliga möjligheterna att brandförsäkra växande skog samt den ökade trygghet mot olämplig skogsavverkning, som gällande skogslagstiftning beredde, skogens kreditvärde syntes ha förbättrats. Vid genomförandet av förslaget angående utsträckning av 1930 års lag om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet skulle denna säkerhet ytterligare ökas. Under rådande förhållanden med riklig penningtillgång syntes lån i önskvärd omfattning och på relativt förmånliga villkor i regel stå att erhålla i sparbanker och affärsbanker mot säkerhet i, förutom fastighets jordbruksvärde, jämväl dess skogsvärde.

I detta sammanhang må nämnas, att *styrelsen för svenska jordbrukskreditkassan* uttalat som sin uppfattning att, om de i promemorian föreslagna ändringarna i författningarna för jordbrukskasserörelsen genomfördes, förekommande kreditbehov, vad kassamedlemmarna beträffade, syntes kunna tillgodoses utan några särskilda åtgärder för statlig utlåning.

Såväl i vissa av de förut omnämnda yttrandena som i ett par andra sådana har ansetts, att åtgärder för underlättande av belåning icke borde vidtagas utan att dessförinnan ytterligare utredning kommit till stånd. Bland annat har även hänvisats till att 1936 års skogsutredning syntes komma att behandla vissa skogsbrukets kreditspörsmål ävensom att 1936 års egnahemsutrednings undersökning likaledes syntes beröra frågan om belåning av skog.

De i de avgivna yttrandena framkomna betänkligheterna ha i allmänhet främst riktat sig mot förslaget om åtgärder för utlämnande av statliga sekundärlån mot säkerhet i skog. Redogörelsen för yttrandenas innehåll i detta hänseende torde få anstå till ett senare sammanhang.

Enligt vad som framhållits i förenämnda inom jordbruksdepartementet upprättade promemoria och bland annat bekräftats av vad 1936 års egnahemsutredning anført i sitt yttrande över promemorian, föreligger för jordbrukarna ett naturligt och legitimt behov av skogskredit för skilda ändamål. *Departements-
chefen.*

I anslutning till vad i promemorian anförts vill jag särskilt understryka angelägenheten av att envar jordbrukare — där detta är möjligt — beredes tillfälle att förvärva tillräckliga skogstillgångar för att jordbruket skall kunna bli bärkraftigt. Jordbrukaren är emellertid ofta icke i stånd här till, om han ej kan skaffa sig medel genom upptagande av lån till relativt betydande belopp. Han kan visserligen anlita utvägen att avverka skog och använda inkomsten härav till betalning av köpeskillingen för inköpt fastighet, men detta är en utväg, som, i den mån avverkningen sträcker sig alltför långt med hänsyn till skogens framtida avkastningsmöjligheter, icke kan förordas vare sig med hänsyn till jordbrukarens eget intresse eller ur skogsvårdens eller skogshushållningens synpunkt.

I detta sammanhang vill jag nämna, att förslag torde komma att föreläggas årets riksdag om en lagstiftning rörande vissa begränsningar i rätten

att avverka skog å nyförvärvad fastighet. Denna lagstiftning — som närmast är motiverad av syftet att motverka spekulation med skogsegendom — torde komma att innebära vissa inskränkningar även i lojala fastighetsförvärvares möjligheter att tillgodogöra sig skogstillgångarna i alltför stor omfattning. Genomförandet av en sådan lagstiftning torde vara ägnat att ytterligare öka behovet av kredit i samband med fastighetsförvärv.

Vare sig behovet av kredit sålunda hänför sig till förvärvet av erforderliga skogstillgångar eller avser annat legitimt ändamål, som sammanhänger med skogsbruket, synes det mig vara ett önskemål, att kreditbehovet tillgodoses i tillräcklig omfattning och på lämpliga villkor. Härvid får visserligen icke förbises faran av en alltför hög skuldsättning för jordbrukarna. Hänsynen härtill torde emellertid icke böra tagas till intäkt för att underlåta sådana åtgärder, varigenom jordbrukarna kunna få sina legitima och ekonomiskt motiverade kreditbehov tillgodosedda. Däremot torde nämnda hänsyn böra föranleda, att jordbrukarnas krediter med avseende å villkoren för återbetalning m. m. ordnas på ett ändamålsenligt sätt.

Det synes naturligt att, då det gäller att skapa förutsättningar för ett rationellt tillgodoseende av jordbrukarnas behov av kredit för skogliga ändamål, i första hand undersöka, i vad mån skogen själv kan läggas till grund för kredit.

Utnyttjandet av skogen som kreditobjekt försvåras av att långgivaren vid bedömandet av säkerhetens värde måste taga hänsyn till risken, att skogen kan bli föremål för avverkning. Enligt vad i promemorian framhållits, torde skogsvårdslagens bestämmelser icke på ett tillfyllestgörande sätt trygga långgivares anspråk på säkerhet för vidmakthållandet av belånad skogs värde. Detta har däremot varit syftet med den år 1930 tillkomna lagen om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet, vilken lag emellertid är tillämplig allenast med avseende å hypoteksföreningarnas utlåning. I det följande kommer jag att upptaga till undersökning, om ifrågakommande lagstiftning kan utsträckas till att gälla även andra kreditinrättningar.

Skogens användbarhet som kreditunderlag påverkas också av riskerna för fluktuationer i priserna å trävaror. Det är uppenbart, att vid bedömandet av skogsbelåningens höjd hänsyn även måste tagas till sådana risker.

Ändrad lagstiftning om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet.

I samband med att lanthypoteksföreningarna år 1930 erhöilo rätt att i fastighets belåningsvärde inräkna värdet å växande skog, infördes särskilda bestämmelser med syfte att skydda hypoteksföreningarna mot risken att belånad fastighet genom alltför omfattande skogsavverkningar kunde få sitt värde reducerat. Dessa bestämmelser återfinnas i lagen den 6 juni 1930 (nr 202) om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet och äro i huvudsak av följande innehåll.

Om i fall, då hypoteksförening meddelar lån mot inteckning i fastighet med växande skog, mellan fastighetens ägare och föreningen överenskomme träffas, att viss inskränkning skall gälla i rätten att avverka skogen, må enligt 1 § första stycket skogsvårdsstyrelsen, där de härutinnan överenskomna bestämmelserna ej äro stridande mot grunderna för god skogsvård, på begäran av föreningen meddela föreskrift, att bestämmelserna skola med den verkan, som i lagen sägs, lända till efterrättelse.

I 1 § andra stycket stadgas, att om lånet infriats eller fastigheten eljest ej längre häftar därför eller föreningen förklarat sig icke vidare påfordra föreskriftens tillämpning, ändå att fastigheten alltjämt svarar för lånet, föreskriften skall upphöra att gälla. Om förhållande, på grund varav föreskriften upphör att gälla, skall föreningen ofördröjligen underrätta skogsvårdsstyrelsen.

De i avseende å avverkningsen fastställda bestämmelserna gälla enligt 2 § mot envar. Innehar någon vid tiden för föreskriftens meddelande rätt att å fastigheten avverka skog, och har han icke samtyckt till bestämmelserna, är han dock icke bunden av föreskriften i den mån hans rätt därav beröres.

I 3 § finnas vissa ansvarsbestämmelser upptagna. Sålunda stadgas, att beträffande ansvar för överträdelse av skogsvårdsstyrelsens föreskrift och om fullföljd av talan mot dess beslut gäller vad i 6 och 7 kapitlen skogsvårdslagen är stadgat beträffande ansvar för avverkning i strid mot föreskrift, som meddelats enligt nämnda lag, och rörande fullföljd av talan mot beslut om dylik föreskrift. Behållning, uppkommen genom försäljning av förbrutet virke, och utdömd ersättning för virke, som undgått beslag, skall dock i första hand användas till lånets täckande. Vad sålunda stadgats om redovisning av sådan behållning och ersättning skall gälla, ändå att överträdelsen innefattar jämväl förseelse mot annan lag.

Uppsikt över meddelad föreskrifts efterlevnad utövas jämlikt stadgande i 4 § av skogsvårdsstyrelsen efter grunder samt på villkor i avseende å ersättning och annat, som med hypoteksföreningen överenskommas. Med ägare av fastighet skall enligt 5 § likställas innehavare av fideikommiss. Slutligen skall jämlikt 6 § lagen äga tillämpning allenast beträffande skog, som enligt lag står under skogsvårdsstyrelsens uppsikt.

Ifrågavarande lagstiftning grundar sig på ett av särskilda sakkunniga den 27 december 1929 avgivet betänkande angående primär jordbruks- och skogs-kredit.

Dessa sakkunniga uttalade sig för att av dem föreslagna regler endast skulle göras tillämpliga å utlåningen från hypoteksföreningarna. Att de inskränkte sig härtill, var så mycket mer naturligt, som de enligt sitt uppdrag allenast undersökte primärbelåningsfrågan och härvid främst uppehöll sig vid hypoteksföreningarnas utlåningsverksamhet. Gentemot en tillämpning av de föreslagna reglerna på inteckningshavare i allmänhet anförde de sakkunniga betänkligheter ur den synpunkten att en hushållningsplan, varom långgivare och låntagare träffade överenskommelse, kunde bliva i behov av jämkning och att en sådan jämkning kunde påfordra en tungrodd procedur, om medgivande härtill erfordrades från flera långgivare. Men därjämte kunde befaras, att svårigheter skulle yppa sig att erhålla ett samfällt medgivande från långgivarna, bland vilka någon måhända saknade förutsättning att bedöma innebörden i vad det gällde och funne det lugnast vidbliva det som en gång prövats betryggande. Förföre kreditgivaren ej med omdöme och känsla av

ansvar, bleve hushållningsplanen för skogsägaren ett tryckande band, och det kunde ifrågasättas, om det vore lyckligt att öppna väg för en allmänare utbredning av förfarandet, varigenom skötseln av våra skogar i större omfattning ställdes beroende av all slags kreditgivare och deras godtycke.

I den inom jordbruksdepartementet upprättade *promemorian* har inledningsvis lämnats följande redogörelse för den nuvarande omfattningen av den utlåning från hypoteksföreningarnas sida, som grundas på värdet av växande skog och vid vilken föreningarna författningsenligt haft att påkalla tillämpning av nyssnämnda lag:

Enligt vissa av hypoteksbanken under hösten 1937 lämnade approximativa uppgifter hade då utestått omkring 170 skogslån med ett sammanlagt ursprungligt kapitalbelopp, belöpande å skogsvärde, av omkring 2.8 miljoner kronor. Till jämförelse nämndes, att hypoteksföreningarnas utestående lån i sin helhet vid 1936 års utgång uppgått till ungefär 440 miljoner kronor.

Enligt nämnda uppgifter från hypoteksbanken hade skogslånen fördelat sig på följande sätt på de olika hypoteksföreningarna:

Hypoteksförening	Kapitalskuld belöpande å skogens värde. Ursprungligt belopp. Jämna 100-tal kronor	Antal lån	Genomsnittligt kapitalbelopp
Östgöta	626,100	27	23,200
Smålands m. fl. provinsers	935,200	21	44,500
Värmlands	297,000	16	18,600
Mälarprovinsernas	1,300	1	1,300
Skånska	51,200	2	25,600
Älvsborgs m. fl. läns	473,800	30	15,800
Gotlands	92,100	28	3,300
Gävle-Dala	—	—	—
Norrlands	296,100	41	7,200
Örebro	—	—	—
	2,772,800	166	16,700

Beträffande Norrlands hypoteksförening hade hypoteksbankens uppgifter innehållit mera detaljerade siffror. Enligt dessa hade återstående kapitalskuld å lån, för vilka reglerna om skogsbelåning tillämpades, utgjort något mer än 600,000 kronor, varav omkring 300,000 kronor grundats på skogsvärde. Ungefär en tiondel av lånen avsåge rena skogsfastigheter. Antalet utlämnade lån vore någorlunda jämnt fördelat på de gångna åren.

Av de lämnade uppgifterna framginge, att hypoteksföreningarnas skogsbelåning erhållit en förhållandevis ringa omfattning. Anledningarna härtill syntes vara flera. Att åtminstone icke alla hypoteksföreningarna varit intresserade av att utnyttja möjligheterna att belåna skog torde kunna utläsas ur sammanställningen. Å andra sidan hade måhända låntagarna varit obekväma att underkasta sig den kontroll och de kostnader — låt vara att dessa vore ganska obetydliga — vilka följde med ifrågavarande lån. Härtill komme, att hypotekslånens bundenhet i fråga om återbetalningsvillkoren kunde innebära olägenheter med hänsyn till att skogsägaren kunde vilja i någon

mån anpassa återbetalningen efter sina möjligheter att bereda sig inkomster genom skogsavverkning. Hypotekslån hade för övrigt utan tillämpning av 1930 års lag kunnat erhållas på grundval av värdet å skogsmark (ej växande skog), och härvidlag vore att märka, att om hypoteksvärdering anlåtats, därvid ofta kunnat tillämpas tämligen höga värden, så att skogsmarken vid dylik värdering kunnat komma att åsättas ett lika högt värde som det sammanlagda taxeringsvärdet för skogsmarken och den växande skogen.

Till underlättande av möjligheterna att belåna skog har i promemorian förordats, att tillämpningen av 1930 års lag måtte utsträckas även till fall, då kredit utlämnas av vissa andra kreditinrättningar än hypoteksföreningar, varvid det skydd, som nämnda lag medgiver, skulle kunna utnyttjas också med avseende å andra lån än bundna primärlån.

I promemorian har närmast ifrågasatts, att lagen, förutom å hypoteksföreningarna, skulle göras tillämplig å jordbrukskassor och centralkassor för jordbrukskredit samt sparbanker. Vidare har i promemorian fästs uppmärksamheten på den utlåning, som sker från egnahemslånefonden och härmed jämförliga fonder. Enligt vad i promemorian anförts måste denna utlåning — som har till uppgift att främja egnahemsbildningen — för att kunna effektivt verka för detta ändamål, ofta sträcka sig ganska högt i förhållande till belånad egendoms värde. Med hänsyn härtill och till att jordbruksegnahem borde omfatta även skog, syntes det sannolikt, att det för egnahemsbelåningen kunde innebära fördelar, om bestämmelserna angående begränsning av avverkningsrätten beträffande intecknad egendom gjordes tillämpliga även å egnahemslån.

Det har i promemorian framhållits, att en utsträckning av 1930 års lag till andra kreditgivare än hypoteksföreningarna av allt att döma skulle föra med sig, att lagen komme att anlitas även vid utlämnandet av mindre lån och vid belåning av mindre fastigheter än som i allmänhet varit fallet, så länge fråga endast varit om hypoteksföreningslån. Det skulle emellertid stå den kreditgivare fritt, som så önskade, att bestämma sig för vissa minimigränser för skogsbelåning. En sådan begränsning kunde i praktiken visa sig motiverad med hänsyn till att kostnaderna för skogsvårdsstyrelsernas biträde kunde, då det gällde mycket små lån, bliva avsevärda i förhållande till lånens belopp. I sista hand syntes väl för övrigt låntagarna själva vara obenäga att för ett helt obetydligt lån ikläda sig kostnader av ifrågavarande slag och underkasta sig inskränkning i förfoganderätten över sin skog.

Till vilka belopp kostnaderna för skogsvårdsstyrelsernas biträde belöpte sig, vore beroende av arten och omfattningen av det biträde, som påkallades. Ofta syntes det vara lämpligt eller rent av nödvändigt, att skogsvårdsstyrelserna vore behjälpliga vid upprättandet av överenskommelser mellan långivare och låntagare om erforderliga inskränkningar i den senares rätt att avverka skog. Det vore givet att, i den mån skogsvårdsstyrelserna sålunda själva biträtt vid överenskommelsers upprättande, styrelsernas arbete med behandlingen av ansökningar, som avsåge meddelande av föreskrift om överenskommelsernas efterlevnad, komme att bliva lättare än eljest och följ-

aktligen kostnaderna härför kunde hållas lägre. I överenskommelserna mellan hypoteksföreningarna och deras låntagare brukade föreskrivas, att avverkning annorledes än till husbehov allenast finge ske efter utsyning av skogsvårdsstyrelse. Där så skedde, kunde skogsvårdsstyrelsernas kontroll över att meddelade föreskrifter efterlevdes ske i samband med utsyningarna, vilket likaledes vore ägnat att förbilliga kostnaderna för skogsvårdsstyrelsernas biträde. Under hänvisning till vissa uppgifter rörande storleken av ifrågavarande kostnader, har uttalats den uppfattningen, att dessa icke borde behöva verka avskräckande på kreditinrättningar och låntagare, där icke fråga vore om endast helt obetydliga lån.

Beträffande frågan, i vad mån en utsträckning av 1930 års lag komme att medföra ökat arbete för skogsvårdsstyrelserna, har i promemorian framhållits, att detta naturligtvis vore beroende av den omfattning, i vilken lagen komme att tillämpas. Vid bedömandet av denna fråga borde emellertid även uppmärksammas, att det blivit mer och mer vanligt, att skogsägare oberoende av creditsynpunkter anlitade skogsvårdsstyrelses biträde till utstämpling och att numera sådan skedde på en mycket stor del av de enskilda skogarna, om man undantog holagsskogarna. Där sålunda utstämpling redan nu skedde, torde det ej behöva befaras, att en utsträckt tillämpning av 1930 års lag skulle medföra någon mera betydande ökning i arbetsbördan för skogsvårdsstyrelserna. Men även där så skulle bliva fallet, borde detta ur skogsvårdsstyrelsernas synpunkt så mycket mindre möta invändningar, som såväl reglerandet av avverkningen genom överenskommelser som därav föranledd utstämpling jämsides med sin betydelse ur creditsynpunkt komme att tillgodose skogsvårdens intressen.

Enligt vad slutligen anförts kunde en utsträckning av lagstiftningen om begränsning i avverkningsrätten beträffande intecknad fastighet tänkas medföra vanskligheter i sådana fall, då en primärinteckning i en skogsegendom blivit belånad hos viss kreditinrättning under förbehåll om inskränkning i avverkningsrätten och det sedermera för låntagaren uppkomme anledning att även belåna en sekundärinteckning i samma egendom. Om det senare lånet då erhöles hos den kreditinrättning, som mottagit primärinteckningen, behövde inga svårigheter uppstå. Men om sekundärlånet meddelades av en annan kreditinrättning, vilken likaledes ville ha garanti mot avverkning, måste tydligen beaktas, att låntagarens överenskommelser med de båda kreditinrättningarna icke strede mot varandra. Att så icke bleve fallet ankomme det i sista hand på skogsvårdsstyrelsen att tillse. Det torde emellertid böra övervägas, om icke endast en överenskommelse av förevarande slag borde få fastställas för en och samma egendom. I annat fall kunde det bliva erforderligt att träffa avgörande, huru genom försäljning av förbrutet virke uppkommen behållning m. m. skulle fördelas mellan olika långivare.

Det har icke ansetts vara nödvändigt att i 1930 års lag om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet angiva, vilka kreditgivare som skulle kunna anlita densamma vid skogsbelåning. Bland annat skulle detta kunna medföra omgång vid eventuellt ändrad beteckning på olika kredit-

institutioner. Lämpligt syntes därför vara, att Kungl. Maj:t erhöle rätt att bestämma, med avseende å vilka kreditgivare lagen skulle kunna tillämpas. En bestämmelse härom syntes böra införas i 1930 års lag.

I yttrandena över förevarande promemoria har förslaget om utsträckt tillämpning av 1930 års lag i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, lånenämnden för sekundär jordbrukskredit, 1936 års egnahemsutredning, skogsägareföreningarnas riksförbund samt styrelserna för Sveriges allmänna hypoteksbank, svenska jordbrukskreditkassan, svenska bankföreningen och svenska sparbanksföreningen*, även om i en del av dessa yttranden tveksamhet överhuvud taget uttalats rörande behovet av åtgärder för underlättande av skogsbelåning.

I fråga om skogsvårdsstyrelsernas befattningstagande med belåningsverksamheten har *centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund* anfört följande:

En utvidgning av lånerörelsen med växande skog som säkerhet syntes ej lämpligen kunna omfatta skogar under en viss storleksgrad, där en betryggande övervakning av att skogspanten icke mera avsevärt försämrades knappast kunde genomföras, åtminstone ej utan att kostnaderna härför bleve proportionsvis synnerligen höga. Samma gällde beträffande utlåmnandet av mindre lån. Nämda kostnader måste självfallet förutsättas bliva en regulator i fråga om minimigränsen för skogsbelåning.

En utsträckt tillämplighet av 1930 års lag syntes för det egentliga skogsvårdsstyrelsearbetets vidkommande lätt medföra olägenheter. Redan i det yttrande, centralrådet avgivit över av särskilda sakkunniga i december 1929 framlagd utredning med förslag angående primär jordbruks- och skogskredit, hade centralrådet ställt sig betänksamt ifråga om skogsvårdsstyrelsernas beklädande med uppdraget att handhava tillämpningen av författningen. Denna uppgift hade ansetts ligga deras huvudsakliga verksamhet jämförelsevis fjärran. Genom att skogsbelåningen hittills ägt obetydlig omfattning, hade några menliga verkningar härav för styrelserna ej kunnat påtagligt framträda. Därest emellertid lagen skulle erhålla väsentligt vidgad giltighet, torde olägenheterna för skogsvårdsstyrelserna komma att starkare göra sig gällande. Principiellt syntes ur flera synpunkter kunna ifrågasättas lämpligheten av att låta skogsvårdsstyrelserna intaga en slags mellanställning mellan långivare och låntagare och belastas med det ansvar, som därav följde. Visserligen kunde inträffa, att genom fastigheternas skogsbelåning ökade betingelser för en förbättrad och på uthållighet i avkastningen grundad skogsskötsel skulle åvägabringas. Jämväl skulle skogsvårdsstyrelserna, om de anlätades för utsyningsarnas verkställande å dessa fastigheter, kunna utträta mycket gott till skogsvårdens fromma. Det primära i detta arbete bleve dock sannolikt icke skogsvårdens tillgodoseende utan tillämpningen av meddelad avverkningsföreskrift. Styrelsernas verksamhet å de belånade fastigheterna finge med andra ord, åtminstone i låntagarnas ögon, mera fiskalisk än rådgivande och biträdande karaktär.

I samband härmed borde framhållas den ökning i skogsvårdsstyrelsernas ständigt växande arbete, som därigenom skulle uppstå och bliva till men för de aktiva skogsvårdssträvandena, vilkas stimulerande och understödjande vore styrelsernas främsta arbetsuppgift. Övervakandet av ett större

antal intecknade skogar, och särskilt då mindre sådana, vilka hastigt kunde försämrats såsom lånesäkerhet, skulle pålägga styrelserna arbetsuppgifter av betydande mått. Låt vara att skogsvårdsstyrelserna borde beredas möjlighet att få sina kostnader härför fullt ut täckta, kontrollverksamheten ifråga kommer dock att för styrelserna och fullgörandet av deras övriga uppdrag bli betungande. Vid bedömandet av denna fråga torde allt för stor vikt ej böra fästas vid det förhållandet, att skogsvårdsstyrelsernas biträde numera, oberoende av kreditsynpunkter, rätt allmänt anlitas till utstämpling och att sådan skedde på en stor del av de enskilda skogarna, om man undantog bolagsskogarna. Kontroll över skogspanter måste dock utövas även vid andra tillfällen, än då stämplingsförrättningar ägde rum.

Nu anförda olägenheter gjorde sig självfallet i ökad utsträckning gällande, i samma mån som skogskrediten omfattade i förhållande till belåningsvärdet allt högre liggande säkerhet.

Det har synts centralrådet uppenbart, att innan mera ingripande åtgärder vidtoges till underlättande av skogens utnyttjande som kreditobjekt, i görligaste mån borde klarläggas såväl behovet och lämpligheten av nya eller ändrade former för belåning av skog som deras verkningar i olika riktningar ej minst vad skogsvårdsstyrelserna anginge.

I flera av de avgivna yttrandena har behandlats frågan, å vilka kreditgivare 1930 års lag borde göras tillämplig.

Sålunda ha *fullmäktige i riksbanken* framhållit som sin mening, att det icke vore lämpligt att göra något uttalande, som begränsade möjligheten för Kungl. Maj:t att utnyttja bemyndigandet. Ur låntagarnas synpunkt vore det av intresse, att kredit kunde erhållas från flera håll. Det vore därför önskvärt att även riksbanken, affärsbanker, försäkringsbolag, pensionsfonder, stiftelser och liknande institutioner kunde erhålla möjlighet att utnyttja den ökade säkerhet vid belåning av skogsfastighet, som lagförslaget innebure. Uttrycket »andra kreditinrättningar» i vid promemorian fogat författningsförslag syntes därför böra ändras så att i bemyndigandet innefattades samtliga här avsedda institutioner.

Bank- och fondinspektionen har uttalat förvåning över att affärsbankerna utelämnats i förevarande hänseende. Man syntes överhuvud taget icke kunna göra gällande, att affärsbankernas kreditgivning mot säkerhet i växande skog vore av sådan beskaffenhet, att fog skulle förefinnas att förvägra dem en förmån, som enligt förslaget skulle beredas andra kreditinrättningar. Inspektionen har hävdad den meningen, att därest en utvidgning av den ifrågavarande lagens tillämplighetsområde överhuvud skedde, detta även måste omfatta affärsbankernas verksamhetsområde. I övrigt har inspektionen anslutit sig till den i promemorian framförda meningen, att även om en utvidgad tillämplighet av den ifrågavarande lagen vore betingad, detta dock icke borde ske på så sätt, att inteckningshavare i allmänhet skulle kunna påkalla en tillämpning av densamma. Inspektionen har förmenat, att i själva lagen borde angivas, vilka kreditgivare som ägde påkalla dess tillämplighet.

Styrelsen för svenska bankföreningen har anfört starka gensagor mot att icke 1930 års lag föreslagits jämväl skola kunna utnyttjas av affärsbanker-

na. Styrelsen har hänvisat till vissa uppgifter rörande affärsbankernas kreditgivning till jordbruket. Det syntes motsvara ett allmänt intresse, att tillfälle bereddes att genom tillämpning av föreskrifterna i 1930 års lag om avverkningsbegränsning underlätta affärsbankernas kreditgivning till jordbrukarna med skog såsom säkerhet. I detta sammanhang borde jämväl erinras om den mycket omfattande belåning av skog åt industriföretag, som på olika sätt inginge i affärsbankernas rörelse. Samtliga omständigheter hade åstadkommit, att affärsbankerna, bland de olika slagen av kreditinrättningar inom vårt land, företrädde den mest omfattande och mångsidiga erfarenhet om skogen såsom kreditobjekt. Styrelsen har ansett självklart, att föreskrift om utsträckt tillämpning av 1930 års lag borde meddelas beträffande alla slag av kreditinrättningar, som vore underställda statlig tillsyn och funnes kunna ha gagn av lagens tillämpning.

Sparbanksinspektionen, som likaledes ansett lagen även böra kunna utnyttjas av affärsbankerna, har förordat, att densamma skall göras tillämplig, förutom å statliga organ, även å varje sådan kreditinrättning, vars reglemente blivit fastställt av Kungl. Maj:t eller länsstyrelse.

Styrelsen för svenska sparbanksföreningen har uttalat sig för att 1930 års lag göres tillämplig å samtliga kreditinstitutioner.

Styrelsen för Sveriges allmänna hypoteksbank har förordat, att det skydd, som 1930 års lag ger långivaren, tillerkännes alla kategorier av under statskontroll stående penninginrättningar, vilka prövas lämpliga för här åsyftade uppgift.

Beträffande den i promemorian uppställda frågan, om icke endast en avverkningsöverenskommelse borde få fastställas för en och samma egendom, har *bank- och fondinspektionen* anfört följande:

Detta förslag måste givetvis fattas så, att de olika kreditgivarna skulle ansluta sig till samma överenskommelse, ty om sådan möjlighet icke skulle stå öppen, skulle ju den kreditgivare, som först träffat avverkningsöverenskommelse med den låntagande skogsägaren, kunna i vissa fall bereda sig en förmån på bekostnad av annan kreditgivare, vilkens inteckningssäkerhet löpte med bättre förmånsrätt i den belånade skogen. I § 3 av lagen stadgades nämligen, att då avverkning skett i strid mot av skogsvårdsstyrelse meddelad föreskrift, behållning, uppkommen genom försäljning av förbrutet virke, och utdömd ersättning för virke, som undgått beslag, i första hand skulle användas till täckande av det lån, där avverkningsöverenskommelsen gällde. Där-
est lagen gäves utvidgad tillämplighet, borde stadgandet i § 3 omarbetas på så sätt, att icke kreditgivare med sämre å belånad inteckning grundad rätt genom avverkningsöverenskommelse förringade den rätt i den växande skogen, som kreditgivare med bättre inteckningsrätt kunde äga. Det torde vara nödvändigt, att i lagen intoges bestämmelser av innehåll, att fastigheten icke finge vara belastad med inteckning för fordran, som hade bättre rätt än någon av de inteckningar, som pantförskrivits för de lån, för vilka lagen skulle tillämpas, samt att överenskommelse skulle hava träffats mellan de långivare, för vilkas lån lagen bleve tillämplig, hur värdet av förbrutet virke eller utdömd ersättning skulle fördelas mellan långivarna.

Departements-
chefen.

Syftet med 1930 års lag om begränsning av rätten att avverka skog å in-tecknad fastighet är att skydda hypoteksföreningarna mot risken, att säker-heten för in-teckningslån försämrast genom alltför långtgående avverkning av skog. Hypoteksförening, som med låntagare träffar överenskommelse om att viss plan skall följas vid avverkningen, kan hos vederbörande skogs-vårdsstyrelse begära föreskrift, att överenskommelsen skall lända till efter-rättelse, varefter skogsvårdsstyrelsen utövar uppsikt över att ifrågavarande föreskrift efterlevs.

Den nu föreslagna utsträckningen av 1930 års lag till att gälla, förutom hypoteksföreningarna, även vissa andra kreditinrättningar är ägnad att för dessa minska de risker, som äro förenade med skogsbelåning, och bör så-lunda underlätta för jordbrukarna att utnyttja skogen som kreditunderlag. Med hänsyn härtill och till vad jag förut anfört angående behovet av så-dana belåningsmöjligheter anser jag önskvärt, att ifrågavarande lagändring kommer till stånd.

Även om 1930 års lag sålunda erhåller utsträckt tillämpning, torde det knappast finnas tillräcklig anledning att antaga, att lagen skall komma att utnyttjas i särdeles stor omfattning. Avsikten med den ifrågasatta lagänd-ringen är icke, att lagen skall komma till användning i så många fall som möjligt utan att den skall kunna anlitas, där detta kan underlätta för en skogsägare att erhålla lämpligt ordnad kredit. Att skogsägarna skola vara benägna att, utan att det är nödvändigt, underkasta sig den uppsikt, som lagen förutsätter, är icke troligt. Med hänsyn härtill finner jag föga sanno-lik, att en utsträckning av lagens tillämpning skall behöva medföra olägen-heter för skogsvårdsstyrelserna. För övrigt måste ihågkommas, att en väl ordnad skogsbelåning är av värde även ur skogsvårdssynpunkt. Härtill kommer, att den övervakning, som föranledes av tillämpningen av ifråga-varande lagbestämmelser, giva skogsvårdsstyrelserna ökade tillfällen att verka för en god skogsvård.

I förenämnda promemoria har i första hand åsyftats, att 1930 års lag för-utom å hypoteksföreningarna skulle erhålla tillämpning å jordbrukskassorna och centralkassorna för jordbrukskredit, vilka äro inrättade med statens stöd för att tillgodose jordbrukarnas kreditbehov, ävensom å sparbanker-na, vilka senare torde vara de kreditinrättningar som ha den största utlå-ningen till jordbruket. Emellertid har i en del yttranden förordats, att lagen även erhåller tillämpning med avseende å affärsbankerna. Med särskild skärpa ha styrelsen för svenska bankföreningen samt bank- och fondinspek-tionen uttalat sig i denna riktning. Ehuru jag anser, att skäl kunde moti-vera, att lagen tills vidare i avvaktan på ytterligare erfarenheter icke ut-sträcktes längre än i promemorian avsetts, finner jag mig likväl, med hän-syn till affärsbankernas intresse för saken, icke böra motsätta mig, att lagen också göres tillämplig i fråga om dessa bankers utlåning. Ur de synpunk-ter, som i samband med tillkomsten av 1930 års lag anfördes mot tanken att låta lagen gälla in-teckningshavare i allmänhet, anser jag inga betänklig-heter kunna möta mot att utsträcka lagens tillämplighet till nu nämnda kre-

ditinrättningar. Det säger sig självt att, i den mån riksbanken, postsparbanken eller andra inrättningar för statlig penningförvaltning eller utlåningsverksamhet, exempelvis egnahemslånerörelsen, kunna ha fördel av att utnyttja ifrågavarande lagbestämmelser, möjlighet härtill bör beredas dem. Däremot anser jag mig icke böra förorda bankofullmäktiges förslag, att bestämmelserna även skulle göras tillämpliga med avseende å försäkringsföretag, pensionskassor, stiftelser och andra liknande institutioner. Ehuru jag saknar anledning att befara, att dessa inrättningar skulle utnyttja lagen till missbruk av sin ställning som långivare, finner jag likväl lämpligt, att lagen åtminstone för närvarande icke utsträcket längre än till att gälla de vanliga kreditinrättningarna ävensom vissa statliga institutioner. I den mån det kan komma att visa sig, att jordbrukarnas kreditförhållanden kunde väntas bli främjade genom en ytterligare utvidgad tillämpning av ifrågavarande lagstiftning, torde frågan härom sedermera få upptagas till övervägande.

Med hänsyn till de organisatoriska förändringar, som kunna förekomma icke minst på den statliga kreditgivningens område — bland annat är egnahemslånerörelsen nu föremål för utredning — anser jag praktiska skäl tala för att i lagen icke införes en uppräknings av de inrättningar, å vilka lagen skall kunna tillämpas, utan att bestämmandet härav överlåtes åt Kungl. Maj:t.

I promemorian har fästs uppmärksamheten på frågan huruvida mer än *en* överenskommelse av förevarande slag bör kunna träffas med avseende å en och samma fastighet. Jag anser övervägande skäl tala för att detta icke bör medgivas. Däremot synes hinder icke böra möta, att flera långivare förena sig om samma överenskommelse.

Det torde böra ankomma på chefen för justitiedepartementet att anmäla de ändringar i 1930 års lag, som föranledas av förevarande förslag.

Förslag till vissa ändringar i författningarna för jordbrukskasserörelsen.

Jordbrukets kreditkasserörelse är i huvudsak reglerad genom dels lagen den 26 juni 1936 (nr 373) med vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit, dels förordningen den 3 juli 1930 (nr 317) om jordbrukets kreditkassor med däri genom förordningar den 3 juni 1932 (nr 166), den 22 juni 1934 (nr 324), den 26 juni 1936 (nr 374) och den 30 juni 1937 (nr 640) vidtagna ändringar samt dels förordningen den 3 juni 1932 (nr 165) angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor, vilken sistnämnda förordning i vissa delar ändrats genom förordning den 26 juni 1936 (nr 375).

Den huvudsakliga innebörden av *gällande bestämmelser* är följande.

Den kreditorganisation, varom här är fråga, består av jordbrukskassor såsom lokalorgan, centralkassor för jordbrukskredit, utgörande samman-

slutningar av jordbrukskassor, till vilka sammanslutningar jordbrukskassorna skola vara anslutna, samt, såsom ett för hela kasserörelsen gemensamt centralorgan, svenska jordbrukskreditkassan.

Svenska jordbrukskreditkassan har till ändamål att driva lånerörelse genom att lämna kredit åt centralkassorna, öva kontroll och tillsyn över sådana kassor och till dem anslutna jordbrukskassor samt verka för jordbrukskasserörelsens befrämjande och utveckling i allmänhet. Det för jordbrukskreditkassans lånerörelse erforderliga kapitalet anskaffas genom upplåning. Centralkassorna äro efter vissa grunder ansvariga för jordbrukskreditkassans förbindelser. Såsom grundfond för jordbrukskreditkassan har staten ställt till förfogande statsobligationer, ouppsägbara från innehavarens sida.

Centralkassorna och jordbrukskassorna äro ekonomiska föreningar med begränsad personlig ansvarighet. Jordbrukskassorna ha till uteslutande syfte att bereda kredit åt sina medlemmar, och centralkassornas väsentliga ändamål är att främja de anslutna jordbrukskassornas gemensamma syfte.

Medlemskap i jordbrukskassa kan vinnas av varje i Sverige bosatt svensk undersåte, som är ägare eller innehavare av jordbruksfastighet eller därmed likställd fastighet, eller här i landet registrerat aktiebolag, som har till ändamål att idka jordbruk, ävensom vissa funktionärer vid kassan och centralkassan. Jordbrukskassa skall bestå av minst femton medlemmar.

Delaktigheten i jordbrukskassa beräknas med hänsyn till fastighetens sammanlagda jordbruks- och skogsvärden enligt gällande taxering. Ägare av jordbruksfastighet, belägen inom kassans verksamhetsområde, får vara delaktig i kassan med högst en andel för varje fullt tal av 500 kronor av fastighetens såsom delaktighetsunderlag bestämda värde. Om fastighet upplåtits till annan för brukande, kunna ägaren och brukaren var för sig vinna delaktighet till högst en andel för varje fullt tal av 1,000 kronor av nämnda värde. Med jordbruksfastighet likställas vissa andra därmed jämförliga fastigheter.

Medlems personliga ansvarighet är bestämd sålunda, att den icke får understiga 50 kronor för varje andel. Medlemmarna skola vid behov vara underkastade uttaxering intill visst i stadgarna bestämt belopp, som enligt gällande författning ej får vara högre än 10 kronor för andel och år.

Jordbrukskassa får icke för egen räkning driva inlåningsrörelse men kan såsom ombud för den centralkassa, till vilken jordbrukskassan är ansluten, mottaga medel för insättning hos centralkassan.

Till centralkassa skola vara anslutna minst 10 jordbrukskassor inom centralkassans verksamhetsområde. Numera kunna även andra ekonomiska föreningar, vilka ha till ändamål befördandet av jordbrukets eller någon till jordbruket hörande binärings utveckling eller tillgodogörandet av genom jordbruket med tillhörande binärings vunnna produkter, bliva medlemmar i centralkassa.

Jordbrukskassa ansvarar för centralkassans förbindelser med 50 kronor för varje i jordbrukskassan tecknad andel. Jordbrukskassa skall vid behov vara underkastad uttaxering intill visst belopp, högst 3 procent för år räknat av kassans ansvarighet för centralkassans förbindelser.

Andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor skola vid anslutning till centralkassa ingå med högst en andel för varje fullt tal av 50 kronor av så stor del av föreningens tillgångar utöver skulderna, som motsvarar föreningens insatskapital jämte egna fonder av sådan beskaffenhet, att de icke kunna anlitas utan därom för varje gång å föreningssammanträde fattat beslut. Föreningen ansvarar för centralkassans förbindelser med 50 kronor för varje andel, föreningen äger i kassan.

I motsats till jordbrukskassa äger centralkassa driva inlåning från all-

mänheten. Centralkassa äger av allmänheten mottaga medel till förräntning å sparkasseräkning, depositionsräkning och kapitalräkning samt checkräkning. För sparkasseräkning är insättningsmaximum bestämt till 4,000 kronor. Centralkassas inlåning å bankmässiga räkningar må icke överskrida ett belopp, motsvarande tre gånger den ansvarighet, som de till centralkassan anslutna jordbrukskassorna sammanlagt ha för centralkassans förbindelser, Kungl. Maj:t dock obetaget att, där skäl därtill äro, medgiva att inlåningen må uppgå till ett belopp, motsvarande fyra gånger nämnda ansvarighet.

Såsom säkerhet för envar centralkassas förbindelser med undantag av kassans skuld till jordbrukskreditkassan har staten ställt statsobligationer till förfogande.

Enligt av riksdagen 1936 antagna bestämmelser skola jordbrukskreditkassan, centralkassorna och jordbrukskassorna stå under tillsyn av bank- och fondinspektionen.

I fråga om utlåningen från jordbrukskassorna och centralkassorna gäller följande.

Jordbrukskassas utlåningsrörelse är begränsad att allenast avse medlemmarna. Det högsta sammanlagda belopp, intill vilket kredit får av sådan kassa beredas en och samma medlem (medlems lånemaximum), skall utgöra 200 kronor för varje andel, varmed medlem är delaktig i kassan. Utan hinder härav kan dock till medlem, som är ägare av jordbruksfastighet eller därmed likställd fastighet, utöver lånemaximum utlämnas lån mot säkerhet av i fastigheten beviljad inteckning, om och i den mån inteckningens kapitalvärde ligger inom sex tiondelar av fastighetens jordbruksvärde enligt gällande taxering. Icke heller centralkassa får bereda kredit åt andra än sina medlemmar. Jordbrukskassa må icke beredas kredit till högre belopp än som motsvarar det sammanlagda lånemaximum, som gäller för kassans medlemmar. Dock äger centralkassa att till jordbrukskassa utöver lånemaximum utlämna lån mot inteckningssäkerhet inom sex tiondelar av fastighetens taxerade jordbruksvärde. Kredit till annan ekonomisk förening får icke uppgå till mera än 200 kronor för varje av föreningen i centralkassan tecknad andel, dock med rätt för centralkassan att därutöver, efter medgivande av styrelsen för jordbrukskreditkassan, lämna föreningen kredit mot säkerhet av inteckning i fastighet, om och i den mån inteckningen ligger inom sex tiondelar av fastighetens jordbruksvärde enligt gällande taxering, där fastigheten är taxerad såsom jordbruksfastighet, och inom fyra tiondelar av taxeringsvärdet, där fastigheten är taxerad såsom annan fastighet.

Rätten att vid bestämmandet av delaktighetsunderlag taga hänsyn till, förutom jordbruksvärde, även skogsvärde infördes genom år 1936 vidtagna författningsändringar. Till grund härför låg ett av den s. k. *jordbrukskreditutredningen* i betänkande den 18 juli 1935 framlagt förslag till förordning om jordbrukets kreditkassor m. m. Enligt detta förslag skulle, i motsats till vad dittills varit fallet, såväl vid bestämmande av delaktighetsunderlag som vid fastställande av primärlåns belopp hänsyn även få tagas till fastighets skogsvärde. I sistnämnda hänseende skulle också motsvarande gälla i fråga om centralkassornas utlåning till andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor. Utredningen framhöll såsom sin mening, att det vore till fördel för skogsägare att ha tillgång till kredit hos jordbrukskassorna. Å andra sidan måste för jordbrukskassornas del en given förutsättning här-

för vara, att skogsbelåningen icke medförde avsevärda risker. Härvid borde ihågkommas, att det icke vore fråga om någon medlemmarnas rättighet att erhålla andelskredit respektive primärlån. Huruvida eller till vilket belopp lån i det särskilda fallet skulle utlämnas, bleve självfallet beroende av om vederbörande kassa funne den erbjudna säkerheten betryggande. Med avseende å skogens användning som säkerhet framhöll utredningen följande:

I stort sett syntes det kunna göras gällande, att skogsvärdet sett på längre sikt vore fullt så konstant som jordbruksvärdet och att skogen överhuvud taget erbjöde en säkerhet, som icke i och för sig borde anses underlägsen säkerhet i jordbruksegendom. Det erinrades om att hypoteksföreningarna enligt år 1930 vidtagna ändringar i grunderna för deras verksamhet ägde utlämna hypotekslån mot säkerhet i skogsegendom. För säkerställande av hypoteksföreningarnas skogsbelåning hade emellertid särskild lagstiftningsåtgärd ansetts erforderlig; lagen den 6 juni 1930 om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet hade för ändamålet utfärdats. Det skulle kunna ifrågasättas, om icke ett medgivande av skogsbelåning inom jordbrukskasserörelsen borde förutsätta en liknande åtgärd till förebyggande av att kreditgivarens rätt bleve satt i fara genom en alltför omfattande avverkning å den belånade skogsegendomen. Härvid vore likväl att märka, att, medan hypoteksföreningarnas utlåning vore långfristig de inom jordbrukskasserörelsen utlämnade lånen enligt utredningens förslag alltid skulle vara ställda på relativt kort tid eller på kort tids uppsägning. Med hänsyn till den möjlighet centralkassorna och jordbrukskassorna sålunda komme att äga att i förekommande fall fordra återbetalning av eller avbetalning å lån, syntes det icke vara erforderligt att, därest nämnda kassor erhöle rätt till belåning av skog, utsträcka lagstiftningen om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet till att jämväl avse jordbrukskasserörelsens utlåning. I detta sammanhang betonades betydelsen av att de i jordbrukskasserörelsen förekommande lånereverserna och kreditkontrakten alltid, såsom hittills plägat vara förhållandet, avfattades med vederbörande kassa förbehållen rätt till omedelbar uppsägning av krediten, för den händelse säkerheten för densamma skulle enligt kassans mening undergå försämring.

Då till 1936 års riksdag framlades proposition om vissa ändringar i bestämmelserna för jordbrukskasserörelsen, förklarade sig dåvarande chefen för jordbruksdepartementet icke kunna biträda jordbrukskreditutredningens förslag om att skogsvärde skulle få medräknas såsom delaktighetsunderlag och vid primärbelåning. Det syntes departementschefen för kasserörelsens egen skull bäst, om den mera riskfyllda skogsbelåningen icke indroges under kassornas verksamhet. I varje fall syntes det vara nödvändigt, att, om skogsbelåning skulle tillåtas, avverkningsrätten till intecknad fastighet genom lagbud begränsades. — Sammansatta banko- och jordbruksutskottet anslöt sig icke till departementschefens mening, i vad gällde möjligheten att i jordbrukskassamedlems delaktighetsunderlag inräkna skogsvärde. Enligt utskottets mening finge det visserligen anses, att skogsbelåningen ofta nog kunde medföra sådana risker, att de icke borde tagas av jordbrukskassorna. Nu berörda fråga syntes däremot icke vara beroende av om skogsbelåning tillätes eller icke. Visserligen medförde utökningen av delaktighetsunderlaget en motsvarande ökning av rätten till andelskredit, men denna rätt finge

ju medlemmen i fråga begagna endast om och i den mån han för krediten kunde ställa godtagbara säkerheter i enlighet med vad därom vore stadgat. Att man låte delaktighetsunderlaget omfatta även skogsvärdet innebure sålunda icke, att man för kassornas vidkommande medgäve skogsbelaåning. På grund av det nu anförda tillstyrkte utskottet, att ifrågavarande bestämmelser så omformades, att delaktighetsunderlaget komme att omfatta även det taxerade skogsvärdet. Däremot gjorde utskottet ingen erinran mot att skogsvärdet fortfarande skulle undantagas vid utlåånande av primärlån. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

I den inom jordbruksdepartementet upprättade *promemorian* har erinrats om vad som föreslagits därom att 1930 års lag om begränsning av rätten att avverka skog å in-tecknad fastighet skulle kunna tillämpas bland annat även vid jordbrukskasserörelsens utlåån. Med hänsyn härtill och till att det nuvarande förbudet mot att vid utlåånande av primärlån räkna med den växande skogens värde måste anses stå i uppenbar strid mot önskemålet att skapa bättre förhållanden beträffande skogskrediten, syntes ett naturligt steg för tillgodoseende av detta önskemål vara, att jordbrukskasserörelsens möjligheter att belåna skog jämfästades med belåningen av jordbruksvärde. Lika litet som när det gällde sistnämnda kreditgivning, finge naturligen rätten till primärbelaåning anses innebära att kassa skulle kunna i samma skogsegendom lämna dels primärlån intill sextio procent och dels andelskredit intill fyrtio procent, d. v. s. sammanlagt lån intill hela fastighetsvärdet. Huru långt kassa borde sträcka sig i sin kreditgivning, borde självfallet bero på vilken säkerhet, som erbjödes i det särskilda fallet.

I enlighet med det anförda ha vid *promemorian* fogats utkast dels till förordning angående ändrad lydelse av §§ 27 och 50 förordningen den 3 juli 1930 (nr 317) om jordbrukets kreditkassor och dels till förordning om ändrad lydelse av § 6 förordningen den 3 juni 1932 (nr 165) angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor.

I *yttrandena* över *promemorian* ha de där framställda förslagen till ändringar i de för jordbrukskasserörelsen gällande författningarna i allmänhet lämnats utan erinran.

Styrelsen för svenska jordbrukskreditkassan har, under hänvisning bland annat till förenämnda betänkande av jordbrukskreditutredningen, tillstyrkt förslagens genomförande. Styrelsen har förklarat sig förutsätta, att värdet av jordbruksfastighet, som bleve föremål för primärbelaåning enligt de föreslagna reglerna, i mån av behov skulle kunna genom särskild värdering fastställas till ett lägre belopp än taxeringsvärdet. Tydligt syntes nämligen vara att fastighetens värde genom förhållande, som inträtt efter taxeringen, t. ex. skogsavverkning, större prisfall å skog m. m., kunde ha undergått väsentlig minskning.

Förslagen ha i förevarande delar avstyrkts av statskontoret, bank- och fondinspektionen samt fullmäktige i riksbanken.

Statskontoret har erinrat om att frågan om omfattningen av jordbrukskassornas skogsbelåning så sent som år 1936 varit föremål för riksdagens prövning. Starka skäl syntes statskontoret tala för att, innan detta spörsmål ånyo framfördes, ytterligare erfarenheter avvaktades i fråga om hypoteks-föreningarnas verksamhet på förevarande område.

Bank- och fondinspektionen har bland annat anfört följande:

För närvarande utgjorde primärutlåningen nära hälften av den sammanlagda utlåningen inom hela jordbrukskasserörelsen; inom några centralkassors områden överstege primärutlåningen hälften av hela utlåningen, i ett av dessa fall till och med ganska avsevärt. Inspektionen hade hävdad, att annan utlåning än driftskredit under andelskreditens form allenast skulle förekomma såsom komplement till den sistnämnda och i mindre omfattning. Denna uppfattning bestyrktes av uttalanden som föregått tillkomsten av de gällande bestämmelserna om kassornas rätt att utlämna primärlån. Ett utvidgande av denna rätt till att avse belåning av inteckningar i den mån dessa vilade å fastighets vid taxering åsatta skogsvärde skulle givetvis komma att utnyttjas på sådant sätt, att primärbelåningen skulle komma att än mer stiga i höjden. Det vore att märka att någon maximigräns för en kassas sammanlagda belopp av primärlån icke vore i lagstiftningen given.

Spörsmålet om primärbelåningen hade även en annan principiell sida. Centralkassornas inlåning på bankmässiga räkningar och deras utlämnande av lån för driftsändamål — andelskrediter — vore direkt eller i fråga om inlåningen indirekt byggda på samma grund nämligen andelsteckningen. För primärlån erfordrades icke andelsteckning utöver den som vore nödvändig för erhållande av medlemskap i kassa, och därest inlåningen bundes i primärlån i sådan utsträckning, att medelsmarginalen för andelskreditgivningen minskades, kunde sistnämnda rörelsegren, för vilken kassarörelsen främst tillkommit, bliva lidande. Genom en utökning av rätten till meddelande av primärlån skulle risken för sådana olägenheter helt visst bliva än mera framträdande än för närvarande.

Det kunde även framhållas, att underlaget vid primärbelåning av skog skulle bliva betydligt sämre än underlaget vid den nu medgivna primärbelåningen. För närvarande vore primärlåneunderlaget mycket gott och dess värdeförändring i regel förhållandevis ringa. Då belåningsgränsen fastställts i förhållande till fastighets jordbruksvärde, innebure detta i regel en lägre gräns i förhållande till fastighetens hela taxeringsvärde. Det värde, som vid fastighetstaxering åsatts växande skog kunde däremot efter hand under en taxeringsperiod väsentligt mera än fastigheten i övrigt undergå värdeförsämring, varigenom också kreditunderlaget såsom sådant försämrades.

Vad sålunda i denna del anförts gäve inspektionen anledning att på det allvarligaste avstyrka, att enligt förslaget en utvidgning av centralkassors och jordbrukskassors rätt att bevilja primärlån skedde, i varje fall att den skedde utan att samtidigt i lagstiftning stadgades en snäv begränsning av rätten överhuvud taget att bevilja dylika lån. Utkastet till förordning om ändrad lydelse av § 6 i förordningen angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor föranledde inspektionen att tillägga, att ekonomiska föreningar icke utan Kungl. Maj:ts tillstånd ägde förvärva skogsfastigheter samt att det vore tvivelaktigt, om det för närvarande existerade några ekonomiska för-

enningar, som ägde dylika fastigheter. Därest mot förmodan några enstaka dylika föreningar skulle för närvarande finnas, hade det icke påvisats något behov för dem av ökade krediter mot inteckning i växande skog, och för föreningar, som efter erhållet tillstånd förvärvade skogsfastigheter, syntes för framtiden icke heller något dylikt kreditbehov av betydelse behöva tagas i beräkning.

Fullmäktige i riksbanken ha betonat vikten av att en viss marginal upprätthölles mellan lånemaximum och fastighets värde till säkerhet mot den risk, som kunde uppstå genom fluktuationer nedåt i sistnämnda värde, till täckning av upplupna räntor etc. Det borde nämligen, på sätt fullmäktige framhållit vid behandlingen av samma fråga i yttrande den 22 februari 1930 över ett av jordbruksutredningen den 22 januari 1930 avgivet betänkande angående jordbrukets kreditförhållanden, för jordbrukskassornas och centralkassornas ledning vara fördelaktigt att genom lagstiftningen erhålla ett stöd till upprätthållande av en sådan marginal. Fullmäktige hade då lika litet som nu förbiset, att även inventariervärdet kunde innebära en viss marginal, ehuru inventarierna ofta utgjorde säkerhet jämväl för annan kredit. Särskilt under nuvarande förhållanden borde det för ifrågavarande kassor och deras medlemmar framstå såsom angeläget att ramen för kreditgivningen icke utvidgades. Fullmäktige ansåge sig därför icke böra tillstyrka den föreslagna utvidgningen av ifrågavarande kassors utlåningsrätt.

Efter år 1936 vidtagna författningsändringar får i det delaktighetsunderlag, som ligger till grund för kassamedlems andel i jordbrukskassa och därmed för omfattningen av den s. k. andelskrediten, inräknas värdet av växande skog. Delaktigheten utgör högst en andel för varje fullt tal av 500 kronor av fastighets såsom delaktighetsunderlag bestämda värde. Då andelskrediten högst får utgöra 200 kronor för varje andel, kommer densamma alltså högst att motsvara 40 procent av fastighetsvärdet. Vad beträffar fastighets jordbruksvärde föreligger möjlighet att utöver detta lånemaximum utlämna lån mot säkerhet av fastighetsinteckning, om och i den mån inteckningen ligger inom 60 procent av jordbruksvärdet. Samma möjlighet är däremot icke för handen beträffande fastighets skogsvärde. Detta innebär uppenbarligen, att ägare av jordbruk, vari skogsvärdet ingår till relativt betydande del, missgynnas i fråga om belåningsmöjligheter. I den inom jordbruksdepartementet upprättade promemorian har nu ifrågasatts, att skogsvärde i förevarande hänseende skall jämsställas med jordbruksvärde och att således vid utlämnande av primärlån skogsvärdet skall få inräknas i fastighets belåningsvärde.

*Departements-
chefen.*

Styrelsen för svenska jordbrukskreditkassan har tillstyrkt de i promemorian framlagda författningsutkasterna i förevarande hänseende, medan åter statskontoret, bank- och fondinspektionen samt bankofullmäktige avstyrkt desamma.

Till stöd för sitt avstyrkande har bank- och fondinspektionen hänvisat till att underlaget vid primärbelåning av skog skulle bli betydligt sämre än underlaget vid den nu medgivna primärbelåningen. Med anledning av vad

sålunda anförts vill jag fästa uppmärksamheten på att, såsom framgår av det föregående, förslag är avsett att framläggas om utsträckt tillämpning av lagen om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet. Denna lag, som hittills endast kunnat utnyttjas med avseende å hypoteksförningarnas utlåning, förutsättes även skola kunna tillämpas vid utlåning från andra kreditinrättningar, bland dem jordbrukskassor och centralkassor. Ifrågavarande lagstiftning är avsedd att skydda kreditgivare mot att belånad skogsegendom får sitt värde reducerat genom avverkningar och är sålunda ägnad att minska de risker, som äro förenade med skogsbelåning. För övrigt ha jordbrukskassor och centralkassor, lika väl som alla andra kreditinrättningar, att i varje särskilt låneärende pröva, om erbjuden säkerhet för lån är tillräckligt betryggande. Med hänsyn till det nu sagda anser jag det icke vara ur säkerhetssynpunkt motiverat att undantaga fastighets skogsvärde från möjligheterna till primärbelåning hos jordbrukskasserörelsen.

De av bank- och fondinspektionen framhållna principiella betänkligheter-na mot att jordbrukskassor och centralkassor även få bevilja primärkredit finner jag icke utgöra tillräcklig grund för att upprätthålla en åtskillnad mellan fastigheters jordbruks- och skogsvärden. I varje fall anser jag dessa betänkligheter av principiell art icke böra stå i vägen för sådana ändringar i bestämmelserna för jordbrukskasserörelsen, som kunna öka dess möjligheter att tillgodose sina medlemmars kreditbehov.

Med hänsyn till det nu sagda och till vad jag förut anført rörande önskvärldheten av förbättrade kreditförhållanden för de skogsägande jordbrukarna vill jag tillstyrka genomförandet av de i promemorian ifrågasatta ändringarna i förordningen om jordbrukets kreditkassor. En motsvarande ändring har i promemorian även föreslagits med avseende å förordningen angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor. Då det icke synes uteslutet, att en sådan möjlighet till skogsbelåning kan komma att vara till fördel för vissa skogsägaressammanslutningar, anser jag tillräcklig anledning icke finnas att i förevarande hänseende göra någon skillnad mellan de båda ifrågavarande författningarna. Jag tillstyrker alltså genomförandet av den föreslagna ändringen även i nu sist avsedda förordning.

Statliga sekundärlån mot säkerhet av inteckning i jordbruks- egendom med växande skog.

Såsom framgår av det föregående har i förut omnämnda promemoria även framlagts förslag om åtgärder för tillgodoseende av skogsägarnas behov av högre liggande kredit genom statlig utlåningsverksamhet. Med hänsyn till det samband ifrågavarande förslag äger med en redan nu förefintlig statlig organisation för sekundär jordbrukskredit torde här böra lämnas en redogörelse för denna.

Gällande bestämmelser rörande statens sekundärlånefond för jordbrukare återfinnas i en kungörelse den 7 juni 1935 (nr 276). Bestämmelserna äro av i huvudsak följande innehåll.

Sekundärlånefonden har till ändamål att lämna lån mot säkerhet av in-teckning i jordegendom.

Lånerörelsen handhaves för statens räkning av en nämnd med säte i Stockholm. Nämnden utgöres av fem ledamöter. Två ledamöter jämte två suppleanter för dem förordnas av Konungen, som tillika förordnar en av dessa ledamöter till ordförande i nämnden. En ledamot, som skall vara vice ordförande, jämte en suppleant för honom förordnas av fullmäktige i riksgäldskontoret. Styrelsen för Sveriges allmänna hypoteksbank och styrelsen för svenska jordbrukskreditkassan utse vardera en ledamot jämte en suppleant för honom.

Under nämndens ledning och tillsyn besörjes utlåningen från fonden och vården av de utlämnade lånen av låneförmedlare. Såsom låneförmedlare äger nämnden anlita hypoteksföreningar och centralkassor för jordbrukskredit samt de ytterligare kreditinrättningar, som Konungen kan finna skäl bestämma. Där så erfordras, äger nämnden anlita jordbrukskassor och sparbanker ävensom av nämnden utsedda kommittéer av två eller tre personer att såsom lånebiträden bisträcka nämnden eller av nämnden angivna låneförmedlare. Lånebiträde får icke besluta om beviljande av lån, ej heller handhava vård av utlämnat lån.

I behandlingen hos låneförmedlare av sekundärlånefonden rörande ärenden skall såsom ledamot deltaga ett ombud för statsverket, som förordnas av Konungen. Mot ombudets mening får lån ej beviljas.

Sekundärlånenämndens räkenskaper och förvaltning granskas av tre revisorer, av vilka två jämte två suppleanter för dem förordnas av Konungen, medan den tredje jämte en suppleant för honom förordnas av fullmäktige i riksgäldskontoret. Hos varje låneförmedlare skall i den fonden rörande revisionen deltaga en revisor, som förordnas av Konungen.

Lån skola förräntas efter fast vid lånens beviljande bestämd räntefot. Denna fastställas av Konungen och får icke understiga medelräntan för statens upplåning mot obligationer under det budgetår, som närmast föregått det, varunder lånet beviljats, med tillägg av en halv procent. Lån skola ställas på amortering.

Lån får meddelas till högst 75 procent av det av vederbörande låneförmedlare fastställda belåningsvärdet å den jordegendom, varom fråga är. I belåningsvärdet får ej inräknas värdet å växande skog.

Egendoms belåningsvärde skall fastställas efter värdering med iakttagande av att detsamma ej må bestämmas högre än som motsvarar, beträffande egendom varå bedrives jordbruk eller jordbruk jämte skogsbruk, egendomens vid senaste taxering redovisade jordbruksvärde samt, beträffande annan egendom, dess senast åsatta taxeringsvärde. Värdering skall, om så erfordras, verkställas genom besiktning på ort och ställe men får eljest ske med ledning allenast av befintliga handlingar.

Till minst det belopp, till vilket lån beviljas, skall finnas säkerhet av in-teckning eller in-teckningar liggande inom tre fjärdedelar av egendomens belåningsvärde. Lån får ej beviljas, med mindre fordringsin-teckningarna med bättre rätt äro placerade på sätt, som kan anses vara för fonden betryggande. Innan beviljat lån utlämnas, skola samtliga fordringsin-teckningarna med bättre rätt pantförskrivas jämväl till säkerhet för fonden. Vederbörande låneförmedlare kan dock i särskilt fall medgiva, att den låntagare såsom ägare av den in-tecknade egendomen tillkommande andel av sådana in-teckningar må i första hand pantförskrivas för annat lån.

Sekundärlånefonden inrättades efter förslag av *jordbrukskreditutredningen* i dess betänkande den 8 oktober 1934 med förslag till förordning i detta ämne. Till stöd för utredningens förslag att vid bestämmandet av belåningsvärde hänsyn icke skulle få tagas till värdet å växande skog anförde utredningen bland annat följande:

Skogsbelåning från hypoteksföreningarnas sida hade förekommit i endast mycket ringa omfattning. Icke allenast detta förhållande utan framför allt de stora risker, vilka måste vara förenade med att till en så hög gräns, som i fråga om sekundärbelåningen vore föreslagen, belåna en sådan tillgång som växande skog, syntes böra föranleda till att beträffande lån från fonden icke ifrågasätta skogens inräknande i egendomsvärdet. Det borde ihåggkommas, att sekundärlånen vore avsedda att vara mångåriga och att erfarenheten visade, att rotprisen för skog vore underkastade starka växlingar. Skulle det i fråga om primärbelåningen lämnade medgivandet utsträckas att gälla jämväl lånen från fonden, måste detta föranleda en motsvarande utvidgning av 1930 års lag om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet.

Två av jordbrukskreditutredningens ledamöter avgåvo ett särskilt yttrande i förevarande fråga och uttalade sig här för att fastighets skogsvärde borde likställas med jordbruksvärde. Till stöd för denna mening anfördes bland annat följande:

Att rotvärdet å växande skog kunde variera starkt vore riktigt, men å andra sidan syntes detta värde sett på längre sikt kunna anses i stort sett ganska konstant. Vad beträffade risken vid belåning av skog, som brukades i förening med jordbruk, vore denna icke större än vid belåning av jord, om behöriga säkerhetsåtgärder vidtoges. Liksom det låge i jordbrukarens intresse att väl hävda sin jord, vore det i hans intresse att vårda skogen, för att denna skulle ge så god och varaktig avkastning som möjligt. Om motsatsen konstaterades, borde och måste ett lån uppsägas, vare sig belåningsvärdet utgjordes av jord eller skog. Att skog i och för sig icke skulle vara ett lämpligt objekt för långfristig kredit kunde reservanterna icke finna. Snarare borde skogen med sin långa omloppstid vara särskilt lämpad som underlag för dylik kredit. Utan att möjlighet bereddes att som grund för belåning medtaga skogsvärdet skulle stora grupper av vårt lands jordbrukare gå miste om de fördelar i kredithänseende, som föreliggande förslag vore avsett att bereda dem.

I proposition till 1935 års riksdag angående vissa åtgärder till reglering av jordbrukets skuldförhållanden uttalade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet, att enligt hans mening vad jordbrukskreditutredningen anförde till stöd för sin ståndpunkt icke kunde frångännas giltighet, även om beaktansvärda skäl talade jämväl för den av reservanterna framförda meningen. Departementschefen ansåg sig, om än med någon tvekan, böra biträda jordbrukskreditutredningens förslag i denna del. Jordbruksutskottet framhöll i sitt utlåtande i ämnet, att belåning av växande skog syntes ingiva allvarliga betänkligheter framförallt med hänsyn till de starka växlingarna i rotprisen för skog. Då för skogsbelåningens utsträckande till den föreslagna sekundärkrediten i allt fall skulle erfordras, att i 1930 års lagstiftning om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet skedde en

komplettering, som icke kunde medhinnas vid den då samlade riksdagen, kunde utskottet icke tillstyrka en sekundärbelåning av växande skog. Därest fördelarna med en sådan skulle befinnas överväga olägenheterna, stode ju möjligheten öppen för Kungl. Maj:t att till en kommande riksdag framlägga förslag i ämnet. I en vid utskottets utlåtande fogad reservation biträdde den mening, som i förevarande fråga uttalats av reservanterna inom jordbrukskreditutredningen. Riksdagen anslöt sig till utskottsmajoritetens förslag.

I den inom jordbruksdepartementet upprättade *promemorian* har ifrågasatts inrättandet av en statens skogslånefond för jordbrukare.

Enligt ett vid *promemorian* fogat utkast till kungörelse i detta ämne skulle lånerörelsens ledning handhavas av sekundärlånenämnden, och skulle i fråga om låneförmedlare, lånerörelsens organisation i övrigt, rörelsens bedrivande, revision m. m. gälla vad som är föreskrivet i kungörelsen angående sekundärlånefonden.

Skogslånefonden skulle ha till ändamål att mot säkerhet av inteckning i jordegendom lämna lån till jordbrukare, därest sådant erfordrades för förvärv av skogsegendom, för åtgärder till höjande av skogs värde eller för ändamålsenligt bedrivande av skogsbruk. Från fonden skulle under enahanda förutsättning även få lämnas lån till sådana sammanslutningar av jordbrukare, vilka omhändertog förvaltning av medlemmarna tillhörig skogsegendom eller avverkning av skog å densamma eller försäljning av därifrån härflytande produkter.

Lån skulle säkerställas genom inteckning. Dock skulle nyssnämnda sammanslutningar kunna erhålla lån även mot annan betryggande säkerhet. Inteckningarna skulle i allmänhet ligga mellan 60 och 75 procent av belånad egendoms värde. Lån skulle icke få överskrida 75 procent av värdet å den växande skogen å egendomen.

Utöver nu avsedda lån skulle kunna utlämnas tilläggs lån till belopp motsvarande högst 10 procent av skogens värde, varvid belånad inteckning skulle ligga inom 85 procent av den ifrågavarande egendomens värde. Tilläggs lån skulle få utlämnas endast där å den intecknade egendomen funnes utstämplad eller eljest avverkningsbar skog eller avverkat virke, tillhörande låntagaren, till ett värde, som kunde antagas minst motsvara lånets belopp.

I fråga om bestämmandet av egendomens belåningsvärde skulle enligt utkastet gälla motsvarande föreskrifter som enligt kungörelsen om sekundärlånefonden. Även vissa i denna kungörelse förekommande bestämmelser rörande placeringen av inteckningar med bättre rätt m. m. skulle tillämpas jämväl med avseende å skogslån.

Vid belåning av skog skulle överenskommelse träffas om tillämpning av förenämnda 1930 års lag ävensom om skyldighet för låntagaren att hålla skogen och för jordbrukets bedrivande nödiga åbyggnader brandförsäkrade.

Lånen — som skulle förräntas efter samma räntefot som lånen från sekundärlånefonden — skulle enligt utkastet ställas på amorteringsvillkor, som anpassades efter lånets syfte, låntagarens möjligheter att avverka skog å den belånade egendomen samt hans ekonomiska förutsättningar i övrigt. Lånetiden skulle få bestämmas till högst tio år eller, för tilläggs lån, till högst två år.

I *yttrandena* över den inom jordbruksdepartementet upprättade *promemorian* har förslaget, att statliga åtgärder böra vidtagas för sekundärbelå-

ning av skog — bortsett från formen för dess anordnande — i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *fullmäktige i riksgäldskontoret, lånenämnden för sekundär jordbrukskredit, 1936 års egna hemsutredning, skogsägareföreningarnas riksförbund och styrelsen för Sveriges allmänna hypoteksbank*. Beträffande vad en del av dessa organisationer anfört rörande behovet av tillräckliga belåningsmöjligheter för skog torde få hänvisas till det föregående.

En statlig sekundärbelåning av skog har däremot avstyrkts av *statskontoret, bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, fullmäktige i riksbanken, centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund samt styrelserna för svenska jordbrukskreditkassan och svenska sparbanksföreningen*.

Statskontoret har uttalat uppfattningen att prisfluktuationerna å skogsmarknaden ha en så avgörande betydelse, att en högbelåning av skogsvärdet borde vara utesluten.

Bank- och fondinspektionen har utgått från såsom själfvallet, att topprisken vid skogsbelåning skulle bäras av skogsägaren själf. Denna belåningsform vore nämligen ur säkerhetssynpunkt behäftad med särskilt framträdande risker, bland annat på grund av de ofta starka växlingarna i rotvärdet å skogen. Staten borde icke genom att ställa nya och lättillgängliga lånemöjligheter till förfogande inbjuda jordägare till skogsförvärf under sådana tider, då såsom för närvarande skogsvärdet vore högt uppdrivet och det ekonomiska livets utveckling vore synnerligen vanskligt att bedöma.

Sparbanksinspektionen har bland annat anfört följande:

Inspektionen ansåge öfvervägande skäl tala för att det skulle bliva till skada för det svenska jordbruket, om en skogslånefond bildades, varigenom möjlighet skulle kunna skapas för en ytterligare ökning av de redan nu hårt skuldbelastade jordbrukarnas bördor. Med hänsyn härtill funne inspektionen det vara önskvärt, att alla åtgärder, som kunde befaras motverka en begränsning av jordbrukets beroende av kredit, sorgfälligt undvekes. En utvidgning av möjligheterna till skogsbelåning ansåge inspektionen så mycket mindre böra komma i fråga, som skog vore underkastad betydande värdeväxlingar och det därför vid ett skogsförvärf, åtminstone i den mån skogstillgången överstege det egna behovet, borde förutsättas relativt betydande egen kapitalinsats av en jordbrukare, då eljest ett vid olämplig tidpunkt gjort inköp kunde ytterligare förvärpa jordbrukarens ekonomiska ställning. Därest man emellertid, för att underlätta tillkomsten av jordbruk med tillräckliga skogstillgångar, ansåge sig böra gå in på en långtgående högbelåning, som eljest icke kunde anses önskvärd, vore sparbanksinspektionen av den bestämda uppfattningen, att det stöd, som kunde finnas erforderligt för detta ändamål och som nödvändigtvis måste medföra avsevärt större förlustrisker, än som borde förutsättas få vara förenade med en lånefonds placeringar, borde lämnas efter andra linjer än som nu föreslagits. Härvid borde beaktas andra synpunkter än som skulle läggas till grund för kreditinstituts prövning av lånefrågor. Vid tillskapandet av ett dylikt stöd borde även tillses, att detta enbart komme att tjäna det nyssnämnda syftemålet och medföra så ringa risk som möjligt för att alltför stor skuldbelastning uppstode.

Fullmäktige i riksbanken ha hänvisat till att det för närvarande rådde goda konjunktioner inom skogshanteringen. Huruvida dessa komme att bliva

bestående, kunde nu icke tillförlitligt förutsägas. Det syntes emellertid otvivelaktigt, att de nuvarande höga rotvärdena höjde köpeskillningarna för fastigheter, varå funnes växande skog, liksom också för skogslotter. Att under sådana förhållanden tillskapa ökade lånemöjligheter kunde locka jordbrukare att till högt pris inköpa skogsmark mot betalning av upplånade medel, vilka sedan kunde komma att återkrävas under en lågkonjunktur inom virkesmarknaden. Detta skulle i sin tur kunna undergräva vederbörandes ekonomiska ställning. Det syntes därför fullmäktige försiktigast och lämpligast att icke i nuvarande läge genom statliga ingripanden bidra till ökad kreditgivning mot säkerhet av fastighets skogsvärde.

1936 års skogsutredning har uttalat, att utredningen visserligen ansåge, att vid fastighetsbelåning skogsvärdet borde stå i paritet med jordbruksvärdet, men likväl, på grund av hänsyn till låntagaren, hyste vissa betänkligheter mot att högbelåning av fastigheter skedde med tillämpning av denna princip. Man hade nämligen att taga i betraktande, bland annat, de starka förändringar, som virkets rotvärde under kortare perioder syntes vara underkastat, och återspegligen härav å låntagarens förutsättningar eller förmåga att förränta och avbetala sekundära lån. Enligt utredningens uppfattning borde man i görligaste mån undvika att under goda konjunkturer i mera betydande grad öka möjligheterna att upptaga sekundärlån. Det förefölle för jordbruksnäringens vidkommande välbetänkt och naturligt att då iakttaga återhållsamhet med dylik kreditgivning och att jämväl i övrigt låta densamma anpassa sig efter konjunkturskiftningarna. Måhända vore befogat, att maximigränsen för ifrågavarande kredit på något sätt ändrades efter växlingarna i det ekonomiska läget. Vid övervägande av högsta rimliga nivå för sagda gräns borde ock hänsyn tagas till relationen mellan fastighetens saluvärde och belåningsvärde.

Beträffande organisationen av den statliga sekundära skogsbelåningen — om denna komme till stånd — ha bank- och fondinspektionen och sparbanksinspektionen uttalat sig mot att utlåningen anförtros åt den nuvarande lånenämnden för sekundär jordbrukskredit och av denna anlitade låneförmedlare. Bank- och fondinspektionen har hänvisat till att det, enligt vad inspektionen erfarit, åtminstone tidigare ej sällan visat sig, att vid förmedling av lån från sekundärlånefonden förmedlare, som själva kunnat bevilja sådana lån, varom fråga varit, behållit de bättre lånen för egen del och överlämnat de sämre till lånefonden. Den omständigheten att sekundärlånefonden kommit att utnyttjas i en mycket ringa omfattning syntes icke heller uppmuntra till att organisera en ny lånefond efter den äldres mönster. Sparbanksinspektionen har uttalat som sin mening, att sekundärlånefonden syntes ha fått en så ringa utlåning, att man med skäl kunde ifrågasätta, om icke denna lånefond borde avvecklas i stället för att dess organ nu skulle tillföras nya arbetsuppgifter.

I flertalet övriga yttranden — bland dem yttrandena från statskontoret, fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret samt lånenämnden för sekundär jordbrukskredit — har däremot den ifrågasatta utlåningsverksam-

heten, om den komme till stånd, ansetts icke blott böra handhavas av sekundärlånenämnden utan även helt sammanföras med den utlåning, som nu sker från sekundärlånefonden.

Lånenämnden för sekundär jordbrukskredit har i förevarande hänseende anfört följande:

Tanken på att utvidga sekundärlånefonden att även gälla en skogsbelåning hade i promemorian avvisats enbart av det skälet, att de olika slagen av utlåningsverksamhet med avseende å såväl ändamål som grunder för utlåningen skilde sig från varandra. Enligt promemorian skulle den kredit, som med utnyttjande av skogens belåningsvärde kunde ifrågakomma, endast få användas för ändamål, som hade sammanhang med skogen och dess vård. Lånenämnden ställde sig i hög grad tveksam i fråga om lämpligheten att såsom i promemorian skett utan reservation sammankoppla frågan om kreditens underlag med dess ändamål. Intet hindrade en jordbrukare att taga sin primära fastighetskredit i anspråk för skogliga ändamål. Om han på sådant sätt förbättrat sin skog, torde väl tillräckliga skäl ej finnas att avstänga honom från möjligheten att utnyttja denna såsom kreditunderlag, då det gällde att anskaffa medel till ett senare framträdande, ur jordbruksnäringens synpunkt behjärtansvärt ändamål, låt vara att detta ej hade direkt samband med skogen, exempelvis en nödvändig förbättring av ladugården, en fördelaktig omplacering av lös gäld. Om överhuvud taget en statlig kreditgivning med den växande skogen såsom kreditunderlag skulle komma till stånd, borde denna icke vara begränsad till enbart sådana fall, då ändamålet med krediten sammanhänge med skogsbruket eller eventuellt avsåge förvärv av skogsegendom. Skogen borde kunna utnyttjas för erhållande av kredit jämväl för egentliga jordbruksändamål, vartill även borde kunna räknas konvertering av olämpligt placerad och av jordbruk eller skogsbruk föranledd skuldsättning.

Lånenämnden hade särskild anledning att uppmärksamma vad promemorian innehölle därom, att skogskrediten skulle få användas även för att möjliggöra förvärv av skogsegendom. Inom sekundärlånerörelsen hade den principen med skärpa upprätthållits, att sekundärlån icke borde beviljas för förvärv av jordbruksegendom. Till grund härför låge den tanken, att möjligheten till högbelåning av jordbruksegendom vore ägnad att påverka egendomspriserna i stigande riktning. Till förebyggande såvitt möjligt av en sådan verkan och av spekulationsaffärer överhuvud taget hade bland annat vissa föreskrifter av nämnden utfärdats av innebörd, att en lånesökande — fränsett vissa fall, t. ex. då fråga vore om släktköp — ej finge beviljas lån, med mindre han innehaft sitt jordbruk minst ett år och skriftligen förklarade sig icke ha för avsikt att för närvarande avyttra sin egendom. Om det gällde att tillgodose skogsbelåningen genom utvidgad sekundärlåneverksamhet, syntes det nödvändigt att närmare undersöka, huruvida här anförda mot varandra stridande principer kunde bibehållas vid sidan av varandra och tillämpas alltefter det slag av kredit, varom i varje särskilt fall vore fråga, eller huruvida icke fastmera en sammanjämkning av dessa principer kunde åstadkommas. Utan att närmare ingå på detta spörsmål syntes det dock nämnden som om en lösning vore möjlig.

Lånenämnden har alltså förordat, att sekundärlånerörelsen utvidgas till att jämväl avse skogsbelåning, och har hänvisat till att detta syfte skulle kunna vinnas genom vissa relativt obetydliga ändringar i gällande kungörelse angående sekundärlånefonden, innebärande i huvudsak att den till

belåning ifrågasatta fastighetens sammanlagda jordbruks- och skogsvärde — i stället för som hittills enbart jordbruksvärdet — lades till grund för belåningen.

I detta sammanhang må nämnas att *fullmäktige i riksbanken* ansett sekundärlånenämnden, på sätt i promemorian ifrågasatts, böra inom sig äga tillgång till sakkunskap på skogsområdet. Det syntes därför lämpligt, att åt exempelvis skogsvårdsstyrelsernas förbund uppdroges att utse en ledamot i lånenämnden, vilken skulle deltaga vid behandlingen av frågor om utlämnande av sekundärlån mot säkerhet i fastighets skogsvärde.

En direkt tillämpning av de för sekundärlånefonden gällande bestämmelserna även å belåning av jordegendom med växande skog skulle bland annat innebära, att de i promemorian framställda förslagen rörande lån till vissa skogsägaresammanslutningar och rörande tilläggs lån icke skulle realiseras. Särskilt med avseende å sistnämnda slag av lån ha i flera yttranden framförts starka betänkligheter.

I fråga om återbetalningstiden för lån har *lånenämnden för sekundär jordbrukskredit* erinrat om att det i promemorian uppställts såsom önskemål, att villkoren för lånen avpassades så att återbetalningen kunde ske allt efter som låntagaren vore i tillfälle att genom avverkning bereda sig inkomst från skogen. Detta önskemål kunde, enligt vad nämnden anfört, tillgodoses även med bibehållande av de för sekundärlånen gällande villkoren. Det stode nämligen varje sekundärlåntagare öppet att när som helst helt eller delvis infria lånen utan avseende å fastställd amorteringsplan. Såsom villkor för avverkningsrätt kunde sålunda en extra kapitalavbetalning krävas, lämpad efter den tillämnade avverkningens omfattning och omständigheterna i övrigt. Lämpligt syntes dock vara att en viss normalplan för amorteringarnas fullgörande fastställdes, och intet hindrade, att denna så beräknades att lånet vore slutbetalt efter tio år. *1936 års egnahemsutredning* har ansett den föreslagna återbetalningstiden av tio år vara väl kort tilltagen. Utredningen har vidare framhållit, att återbetalningsvillkoren för lån mot in-teckning i jordegendom med växande skog borde kunna bestämmas från fall till fall med större amorteringar till en början för att utjämna den särskilda risk, som kunde hänföras till skogssäkerheten, men med en med hänsyn till egendomens jordbruksvärde försvarlig längre återbetalningstid för återstående del av lånet. Nämnas må också, att *skogsföreningarnas riksförbund* ifrågasatt om ej den del av lånesumman, som belöpte å den växande skogen, kunde göras rörlig på så sätt att ökade möjligheter till belåning förefunnes under tider med låga virkesvärden och att en stramare utlåning jämte avbetalningsrätt från låntagarnas sida tillämpades under tider med goda virkespriser. Härigenom skulle just vad man eftersträfvade, ett stöd åt skogsbruket, erhållas utan att stimulera till en icke önskvärd ökad skuldsättning.

Med avseende å frågan om tillämpning av lagen om begränsning av rätten att avverka skog å in-tecknad fastighet beträffande sekundärlån, har *lånenämnden för sekundär jordbruks-*

kredit framhållit som sin mening, att ett ovillkorligt krav härpå varken behövde eller borde uppställas. Detta gällde särskilt de fall, där skogsvärdet ej utgjorde någon väsentlig del av taxeringsvärdet, liksom ej sällan vid de mindre jordbruksfastigheterna. Den utvidgade belåning, som möjliggjordes av att jämväl den växande skogen kunde läggas till grund för krediten, bleve ofta i dessa fall ganska ringa, och att då pålägga låntagaren såväl kostnader som övervakning syntes i betraktande av det obetydliga lånebelopp, varom fråga vore, icke vara ändamålsenligt och ej heller ur risksynpunkt behöfvligt. Föreläge emellertid icke sådana förhållanden, vilka nyss antytts, syntes man i regel icke böra avstå från tillämpningen av förenämnda lag.

Vad angår behovet av *anslagsmedel* för en sekundärbelåning, som jämväl skulle grundas på växande skog, har *lånenämnden för sekundär jordbrukskredit* erinrat om att till lånenämndens förfogande för sekundärlåneändamål ställts sammanlagt 40 milj. kronor, av vilket belopp knappa 6 milj. kronor utlämnats såsom lån intill den 1 januari 1938. Sekundärlånefonden syntes sålunda tills vidare kunna tillgodose det eventuella skogslånebehovet utan att för närvarande kapitalökningsanslag erfordrades. För bestridande av de med den nuvarande sekundärlånerörelsen förenade kostnaderna hade i årets statsverksproposition upptagits ett förslagsanslag av 75,000 kronor. Särskilt i betraktande av att kostnaderna för en eventuell utvidgad belåning under det första budgetåret knappast bleve av större omfattning, syntes någon höjning av anslaget icke behöva föranledas av den tilltänkta utvidgade lånerörelsen, ehuru man syntes kunna räkna med att anslaget kunde komma att i någon mån överskridas.

Departements-
chefen.

I enlighet med vad som tidigare närmare utvecklats anser jag det utgöra ett allmänt intresse, att de skogsägande jordbrukarna — utan att de däri- genom uppmuntras till en alltför hög skuldsättning — få sina legitima kreditbehov tillgodosedda i tillräcklig omfattning och på ett ändamålsenligt sätt. Med hänsyn härtill har jag inom departementet låtit undersöka möjligheterna att, i den mån de vanliga kreditinrättningarna med hänsyn till grunderna för sin verksamhet icke kunna ställa kredit till förfogande, genom statlig utlåning tillgodose ifrågavarande kreditbehov.

I den promemoria, som inom departementet upprättats i förevarande ämne, har ifrågasatts inrättandet av en statlig skogslånefond, vars utlåning skulle handhavas av sekundärlånenämnden. För att minska betänkligheterna mot en förhållandevis hög belåning av skog ha i promemorian föreslagits särskilda bestämmelser med avseende å säkerheterna för lån samt återbetalningsvillkor m. m.

Ehuru vissa fördelar synts mig vara förenade med den väg, som anvisats i promemorian, har jag emellertid vid mina ytterligare överväganden av detta spörsmål kommit till uppfattningen, att ifrågavarande statliga utlåning åtminstone tills vidare bör ordnas genom anlitande av den redan nu förefintliga sekundärlånefonden. Enligt de för denna gällande bestämmelserna må lån meddelas till högst 75 procent av det efter vissa grunder fastställda be-

låningsvärdet å den jordegendom, varom fråga är. I detta värde får enligt nuvarande bestämmelser ej inräknas värdet å växande skog. Om sistnämnda undantagsbestämmelse uteslutes och skogens värde sålunda får ingå i belåningsvärdet, ökas givetvis förutsättningarna för att sekundärlånefonden skall kunna bli till nytta även för sådana jordbrukare, vilkas egendomar till mera avsevärd del utgöras av skog. En dylik ändring synes så mycket mer försvarlig, som det enligt vad i annat sammanhang föreslås kommer att finnas möjlighet att vid belåning av skog, där så anses påkallat, tillämpa bestämmelserna i lagen om begränsning av rätten att avverka skog å in-tecknad fastighet.

Såvitt jag kan finna, bör en försiktigt utövad skogsbelåning från sekundärlånefondens sida icke medföra betänkligheter. Särskild försiktighet måste givetvis iakttagas vid tider av höga fastighetsvärden, så att icke jordbrukarna då ikläda sig en gäld, som de sedermera vid fallande konjunkturer icke kunna förränta. Jag vill i detta sammanhang också fästa uppmärksamheten på att ifrågavarande utlåningsverksamhet under inga förhållanden får bedrivas på sådant sätt, att därigenom underlättas en spekulation med jordbruksfastigheter.

Med grunderna för utlåningen från sekundärlånefonden synes bäst överensstämma att icke i författningsväg begränsa belåningen av skog till särskilda ändamål eller eljest närmare reglera förutsättningarna och villkoren för lån i olika fall. Det synes emellertid uppenbart, att sekundärlånenämnden vid belåning av egendom, vars värde till väsentlig del utgöres av skogsvärde, bör taga hänsyn härtill vid bestämmande av återbetalningsvillkor m. m. I sådana fall bör i allmänhet som förutsättning för lån gälla, att skogen hålles brandförsäkrad.

De i promemorian berörda frågorna om driftskredit för skogsbrukets behov och om lån till vissa skogsägaresammanslutningar torde lämpligen böra, fristående från den nu berörda frågan, framdeles upptagas till övervägande i andra sammanhang.

Såsom sekundärlånenämnden anför, torde den omständigheten, att från sekundärlånefonden även komma att få utlämnas lån på grundval av fastighets skogsvärde, icke för nästkommande budgetår behöva föranleda ökade anslagsbehov för nämndens verksamhet.

I anslutning till vad jag förut anför, ha inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till dels *förordning angående ändrad lydelse av §§ 27 och 50 i förordningen den 3 juli 1930 (nr 317) om jordbrukets kreditkassor* och dels *förordning om ändrad lydelse av § 6 i förordningen den 3 juni 1932 (nr 165) angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor*. Förslagen torde få såsom bilagor fogas till statsrådsprotokollet.¹

Vad angår de av mig förordade ändringarna i bestämmelserna för sekun-

¹ Förslagen äro lika lydande med de vid propositionen fogade författningsförslagen och hava därför här uteslutits.

därlånefonden — av innebörd att i egendoms belåningsvärde även må inräknas växande skog — torde riksdagens medgivande till genomförandet av ifrågavarande ändringar böra inhämtas. Sedan riksdagen meddelat sitt beslut, torde det ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga författningsändringar.

Med vidtagande av åtgärd i syfte att åvägabringa de av mig ifrågasatta ändringarna i författningarna för jordbrukskasserörelsen och sekundärlånefonden torde böra anstå, till dess det på föredragning av chefen för justitiedepartementet beroende förslaget angående ändringar i lagen om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet hunnit undergå vederbörlig granskning i lagrådet. Jag anhåller således att ånyo få upptaga ärendet, sedan nämnda granskning avslutats.

Slutligen hemställer jag, att utdrag av detta protokoll får tillställas lagrådet till kännedom vid nyssnämnda granskning.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna sitt bifall.

Ur protokollet:

Sven Ros.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 24 mars 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, anför efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och finansdepartementen:

Den 3 i denna månad anmälde jag för Kungl. Maj:t inom jordbruksdepartementet upprättade förslag till dels *förordning angående ändrad lydelse av §§ 27 och 50 förordningen den 3 juli 1930 (nr 317) om jordbrukets kreditkassor* och dels *förordning om ändrad lydelse av § 6 förordningen den 3 juni 1932 (nr 165) angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor*. Härjämte förordade jag, att i bestämmelserna rörande statens sekundärlånefond för jordbrukare borde vidtagas sådana ändringar, att i belåningsvärdet å egendom även må inräknas värdet å växande skog. Jag framhöll, att det syntes böra ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga författningsändringar i sistnämnda hänseende, sedan riksdagen lämnat sitt medgivande till desamma.

Emellertid erinrade jag, att med vidtagande av åtgärd i syfte att åvägbringa de av mig ifrågasatta ändringarna i författningarna för jordbrukskasserörelsen och sekundärlånefonden syntes böra anstå, till dess ett på förordning av chefen för justitiedepartementet beroende förslag angående ändringar i lagen om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet hunnit undergå vederbörlig granskning i lagrådet. Denna granskning har nu slutförts¹, och har därvid icke förekommit något, som utgör hinder för fullföljande av ärendet.

Jag vill även erinra om att frågan om underlättande av belåning av skog, såsom jag framhållit vid min föregående anmälan av denna fråga, står i visst samband med genomförandet av en lagstiftning rörande vissa begränsningar i rätten att avverka skog å nyförvärvad fastighet. Sedan lagrådet avgivit utlåtande över ett inom departementet upprättat förslag till sådan lagstiftning, har Kungl. Maj:t tidigare i dag beslutat avlåtandet till riksdagen av proposition i ämnet (nr 262).

¹ Se proposition nr 259.

Under åberopande av vad jag förut i skilda hänseenden anfört och under framhållande av att proposition i nu föreliggande ärende jämlikt § 54 riksdagsordningen lärer kunna avlåtas utan hinder av att den för propositioners avlåtande till riksdagen i allmänhet stadgade tid gått till ända hemställer jag

dels att omförmälda förslag till förordning angående ändrad lydelse av §§ 27 och 50 förordningen den 3 juli 1930 (nr 317) om jordbrukets kreditkassor och till förordning om ändrad lydelse av § 6 förordningen den 3 juni 1932 (nr 165) angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande,

dels ock att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att godkänna av mig tillstyrkta ändringar i gällande bestämmelser rörande statens sekundärlånefond för jordbrukare.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnar Sandström.